

партияны XXVIII съездинде тапмакчылашты.

Партияны обкомуну, шакар комитеттерини ва район комитеттерини, бары да партия кзурумлары бу жаваптам федералги ишени аслу ёлла-рындан бириси таклиф этилген документлени тындырыш-ты кюйде ишлетиш, шолай та республиканы партия кзурумларында гысап берилер ва сайлаулар болмакчы.

Шолай алгачында дискуссионны пайдалы, ишге яхшы болаган кюйде ыттермек, сёзге гызырлык гёрюп учун белгилеген заманы ичинде ишамны, кзурумчулукну, партия ёрукчулугу дагы да баклашдырмек, гыар партия комитетини, гыар партияни алдыны ролун гётормек агыамияты.

Партия ишгиртып кзурувну сиптечеси болуп арагга чыккы, социализмге сав якыдан янгы гёрюпюш беринге байлаулу ишени барысына да идея ва политика якыдан да огъар озы ёлбаш чылык этмеге туюше.

Гыакимлики Советлеге берив совет кзурумлары чалышывундан партия бир якыгга тегген демек туюл, оланы бир-бири булангы аралыкларыны кыйдалары алышты. Советлерде, ишатика гыакимлигини озыге кзурумларында коммунистлени ишине аслу инамлык бериле.

СССР-ни Конституциясыны 6-чы ва 7-чи статьялары алышдырмалар булан байлау да шо положениени эгермек айрокъда агыамиятлы.

Шогъар байлау болуп, партия алгачы ишге статус озыню яшаву тереиден ишгиртыгъа багып мекенли кюйде абат аламкыны, огъар башлапгы ленинчи анлавну — ону осыюню аслу ёлун гыазирлейген, халкыны арасында ишлевюден таба, пачалык ва жамият структураларда коммунистлерден таба шону яшавга чыгарыну тавини этеген кийде жамиятны авангард политика гючю болувну кыйтарывну талап эте.

Урьде эгерилген документлени печатгга язылып чыгармакчылыгы булан байлау болуп бизин партия комитеттерибизде де, загымат коллективтерибизде де, прессада да, массовый информацияны озыге кзурумларында да арагга салып ойланыш юрле. Эгер башлапгы сессенимге гере ойланыш кырасанг, проектлени алышыннан кыйматлаштырып кёп. Шоларда дискуссионны ортакчылары XXVIII съезде ишлетиленг сонг партияны сав якыдан алышдырмыву, ону демократ

партияны муратларыны и борчларыны тыгыз байлау-лугуу африка эгерген экономиканы тюрлю-тюрлю тармакларыны ишчилерини селери баргъан сайын бек чалына.

Савлай алгачында кёп партиялыкны идеясына алыш янаша туруп, республиканы коммунистлери, загыматчылары жамиятны революцияны кыйдала тюрлендирилеги ишени учурларда коммунист партия булан байлай. Ону тарихинде олар янгыз кемчиликлени, ленинчи нормаланы ва принциплени терс этивлени гёрюп кыймай, янгыз кысас берилени, бир адамгга сужда кыймыну, осымей турувну гёрюп кыймай, халкыны социальный ва милаи якыдан гетерилин-люн, адамлары материальный якыдан алыш яшаву ва культура якыдан осыюню де гере.

Дискуссионланы умуми барышы шулай. Шо дагы да актив ва дагы да итти кийде ойтмеге болагынын да айтмагга тарыкы.

Шону булан бирге де коммунистлерде, партияда туюлларде критика кыйдада ойланыну даражасы осыген. Эгер гыалиги дискуссионны партияны XXVIII съездини ва XIX Бютюсоюз партия конференцияны алдындагы дискуссион булан урушдуруп кыраса, гыалигисинде дагы да артык пайдалы ва дагы да артык критикалы, мек айтмагга сюер адим, аналитика кыйдада янашывлар кёп.

Бу пленуму партияны платформасыны ва ону Уставыны проектлерин арагга салып ойланыш муралы болгъан сонг, шоларга байлаулу озыюню пикуларыгъызын айтмагга барыгъызын да чакырмагга сюер адим.

Биз ойланышган кюйде, шо документлер партияда ишлени гыалын тюз ва критикалы кюйде анализ этиню гёрсете, бизин барлыгыбызны бек гючлю социальный-экономика ва политика масъалаларын чечивню ёлунда агыамиятлы ёз гёрсетивючлени алгга чыгъара, адамы партияны чалышыву аслу тергевюне сала. Оланы бютюн маънасы правовой пачалыкны амалгга гелтиривге, озы ишени озы юртеген социалист жамиятны, республикалагга гертти кюйдеги онгачалыкты беривге, халклагга буса озы ишени милаи кыйдада озы юртюню ва Советлер Улыкесини озычелеринде аркин кюйде осыюню ишгиртилыгыны бере.

Шо бир вакътин ичинде айры-айры позициялагга бакъгъан якыда масъалалар

тиш кзурувну политикасы гыали нечик де бир даражада практикада гёрюпюп турагъан дилетантизмни кышма-гъанда да, импровизациягъа ва социальный сынангга айланмагга бола.

Дагы да, партияны Уставыны проектинде партияны кзурум ва идея кзурулушуну тереп масъалалары, айрыча айтгъанда, партияны ахырынчы муралы — коммунизм, ону денин коммунист гыаракаты булангы интернационал бирлик байлаулу гыакында таман чакыш ачык айтылмагъан.

Уставны проектин кышма-гъандыгы гёрсетивлер де анламалы кыймын, бизин пикубузгга гере ол ачыкдан-ачык партияны осалашдырыгъа бакъдырылган. Эгер шо яхшы кыйлар булан язылган буса да, практикада шо четимликке гелтирмеге бола.

Энинден сонг партияны авангардлык ролун гёрсетивлер булан туюл, гыар коммунистни, гыар партия комитетини гыар гючлю иш булан яшавгга чыгармагга гере, политика ёлбашчылыгы учун демократия кыйдалар булан ябушуп уйренмеге гере.

Партияны чалышывунда ишгиртишлар, ёлгга ишгиртилген кемчиликлер нечакы улуу буса да, гыали уылкеде КПСС йимик мекенли кюйде ишгиртиш кзурувну ишине ёлбашчылык этмеге болагъан политика гючлер ёк. Шо саялы да съездин алдындагы арагга салып ойланышывланы вакътисинден, нечакы жамият ва кыймын буса да, партияны ишгиртиш кзурувну ёлларын гертти кюйде якыламагга, марксизм-ленинизмни идея ва кзурумчулук кюрюлерин бузмагга сюегенлеге кыаршы ябушмагга гере.

КПСС — ёлбашчы партия. Шо саялы да пачалыкны, бизин социалист федерация-бызны, экономикадагы ва социальный масъалаланы чечивдеги гыал, коллективлерде, жамиятта тувлунгъан кыймыл гыал саялы ол халкыны алдында политика якыдан жаваплы. Жамиятны бир тюрлю кыйдасындан башгга тюрлю кыйдасына гечюню вакътисинде шо айрыча агыамиятлы.

Обкомну членлерини, республиканы коммунистлерини кёп яны Литваны Компартиясыны КПСС-ден айрылмак учун, ону Оыр Советини буса республиканы территориясында СССР-ни Конституциясын

идея ва кзурумчулук бирлигинде. Буса да кадрланы профессионал якыдан гыазирлендиргенден де кёп зат гыасил бола. Арт вакътилерде партияны ярлашдырмагга сюеген гючлер шо кюрючлени бузмак, натижада партияны идея якыдан осал бирлешинге айландырмак учун кыаст этегени де нечакы туюл. Партия аппараты кзурумчулук, партия ишени авурлулук алып юрйюгенлеге кыаршы айрокъда гючлю чалгыш юрлюе.

Шолар критиканы натижасында кёбюсю партия кзурумлар озыени ишени осалашдырыгъаны да ачык. Гыатта кёп стажы булангы коммунистлерде де инамсызлык тувлунгъан.

Алив этип гёрсетмеге тарык туюл, партия аппараты чалышыву мекенли кюйде ойланышывланы, алышышывланы болдурмакы талап эте, бары да кзулумчулар да бир йимик гыалиги заманы талапларына жавап бермей.

Гыали бизге барыбызгга да инамлылыкны янгыдан кыазанмагга тарык. Шогъар янгыз халк булан ишлевю, бизин кадрларыбызны телефон-кабинет кыйдада ишлейген авурундан кзулумчулу натижасында этишмеге бола. Халкыны тереп кыатлавларына кыатлашмагга, оланы ойланыш, талапларын билмеге, сиптечилени кыолдан чыгармай арагга чыкыгъан эришивлю гыалланы алдын алып бажармагга тарык.

Партия ишени кыйдаларын ва формаларын тартымай алышдырмагга, янгы кыйдалары — эришивлючлени, «тувара телефон аралыкылыны», дегерек столну айланасындагы ёлугъувланы гент кюйде кыолламагга, эгер тарыкы болса структурагга, штатлагга янгыдан кыарамагга гере. Гыали шолар партия комитетлени озыени ишгиртишларына берилген.

Партия кзулумчуланы айыплангъанланы гыалына салмак, оланы ишине мекенсизлики ва инамсызлыкны тулдурмак муратгга кыйышмайгъанлыгын мекенли кюйде айтмагга гере. Гележек платформада шо масъалалар мекенли кюйде чечилер деп ойланышмагга ярай. Социальный якыдан кзурум саклаву статусу тарык. Проектде эгерилген «оптимальный» аппарат болма гере деген сёлер гыали таманлык этмей. Партия озыю бары да кзулумчуларыннан кыатты кюйде талап этмеге, шо бир вакътин ичинде оланы гыар-бир якыдан гетермеге ва якыламагга

гыалиги замангга гере ойланыш ва ишлейген ёлбашчы кзулумчулар болмай туруп, кыарауулангъан алышывланыгга этишмеге кыамы ишени бугюн барибызгга да ачык. Шогъар гере де кадрланы ишгиртиш, коммунистларгга янгыдан кыарауу, озыени ишлевю, алышывланы шартларында толумчашдыривну ва профессионал якыдан озуруну масъалалары да ачык.

Кадрланы партия политика ва идеология охууларыны системасына янгыдан кыарамагга, политика иркыландырыш уюню де, марксизм-ленинизмни университетини де, кадрланы бажарывлулугун камиллешдирген кзураны да кыастларын бирлешдирмеге, шо системада теория кюрюлерден кыйыш гыалиги шартлагга кыйышывулу иш бажарывлулугу булангы кзулумчуланы гыазирлевю болдурмагга гере.

Булар бары да участкалга пагмулу ва кыотчак, бажарывлу ва савлы иш этме болагъан, сатылмайгъан адамлары тангламак учун шартлар яратажак. Эгер шо баш шартлар сакланмаса, бизин озыге тюрлю кыастларыбыз тийишли пайда бермеж.

Бизин партия комитетлени абуру мекенли кюйде тебелешгени, адамлар ишени консервативный-бюрократ кыйдалары булан янаша сыймейгени, алдын йимик гыали де партия кзурумлар, комитетлер озыге хас туюл хозяйство масъалалар булан машгул болагъанын, шону натижасында олагга политика иш булан толу кюйде машгул болмагга четимлик этегенин артдагы айлар ачык кюйде гёрсетди. Шолар бары да, озыге, республика ва ерли Советлеге ойттерилген сайлаулагга да таъсир этди.

Озыге, сайлавланы гыасиллери кыараууланмайгъан кюйде гыал тулдурду десе тюз болмас. Аслу гыалда шолар бизин жамиятыбызда демократия алышышывланы беклешип барагъанын, республиканы загыматчылары озыени вакилдерин арагга салып ойланышыва ва сайлауда актив кюйде иштагылангъанын, ойтген сайлав кампания учешивлени натижасында кёп кандидатлар булан ойттерилгенлигин гёрсетди.

РСФСР-ни халк депутатларына сайланма гереки 12 мандатны ерине 63 кандидат изылгъанлыгын эгермеге сюеген. Орта гыансада ДАССР-ни халк депутатларына гыар мандатгга эки

республикада яшайгъан 15 тюрлю халкыны ва миллети вакиллери сайлангъан. Аслу гыалда олар шагъарларда ва районларда озыени иш булан белгили, загыматчылары арасында белгили абуру булангы адамлар.

Буса да бизин бир-бир партия комитеттерибиз, айрокъда Дербет, Кзылмюрт шагъар комитетлер, Курах ва озыге район комитетлер, партия кзурумлар сайлав кампанияда бек ойттерилген гыанлык бир-бир округларда кандидатланы ва сайлангъан депутатланы сав ишени, социальный гыалына, миллети мекенли таъсир эттени ачык.

Янгыз шо себепден ишчилени ва колхозчуланы, кыатныланы ва ашорюмлени вакиллери лайыкылы ер тапмагъан. Кёбюсю гезиклерде олагга сайлавланы алдындагы программасын онгармагга, сайлавланы алдындагы комплекск кыйдадагы чараланы ойттермеге тийишли кемек этилиниген.

Гележекде буланы барын да гысапгга алмагга гере. Шону учун бизин кёбююзге белгили сынав топламагга имканлык болду.

Халк депутатлыкыгга гёрсетилген кандидатланы арасында, айрокъда РСФСР-ге ва ДАССР-ге гёрсетилген кандидатланы арасында, демократиялы лозунглары артына яшынып, сайки, экономиканы, экологияны, халкыны талапларыны, милли культураланы, халкыны дослугун беклешдиривню масъалалары булан иштагылангъанлыгын гёрсетип, яшавгга чыгарма бажарылмайгъан масъалаланы гетереген, озыени озы муратларыны гыалин этеген, озы муратлары ва бир тюрлю группаланы пайдалары учун гыакимликке кыаст этеген адамлар барлыгын ачык кюйде гёрдюк. Депутат мандатны алмак учунгга ябушуда олар кёбюсю гезиклерде законгга кыйышмайгъан кыйдаланы кыоллап, сайлавланы алдындагы ябушувну ишамны бузуп, законлардан тайышып юрлюе.

Нечакы сюймек де, партия комитетлени бирлери туюл адамлары гыакылы, ойланы учун кыаныгъыву кюйде ябушув юртмеге, оланы чакырывларыны тюзсюзлюгюн арагга чыгармагга бажармады. Кёбюсю буса англашылмайгъан даражада озыени осаллыгын гёрсетди.

Сёз ёругуна айтгъанда, бир-бир районларда ва шагъарларда ерли Советлени кзурум сессияларын ойтггеринде шо ачык кюйде гёрюп

гга кыаршы сала бизин халкыны арасында тарихтен гелеген байлаулуланы ва бирге иш гёрюню кюрюлерин була.

Литвада юрйюген ишлени гыакылы кыйышмагъан бир кюрюсю де ёк. Шолар биз гертиден де демократ кюрюлерде Совет федерацияны аслу масъалаларын чечме башлагъан вакътинде юрлюе. Бизин янашывулу не булан байлаулу? Бизин уылке

оытггерече ва озы онгачына осыюню гертти идеялары, оланы айрылмагга ва онгачалыкыгга законлу ишгиртишларына гюрмет этиш булан байлаулу. Шо Литва халкыгга да толу кийде тие.

Гыали бизин СССР-ни ичинде, ону булангы аралыкыны узымей туруп, гертти онгачалык болма, бажарылмайгъангга, инандырма кыарайлар. Шону булан бирге эски разисизликлени гетере, бирге яшаву кыараны ерлерин бир муратгга бакъдырылган ёлда кыолдура. Гертиден де, алдын бизде болгъан озыюз эки де якыдан гери урагъан ва инкар этеген затлар аз туюл. Шо да янгыз Литваны халкы учун дурус болуп кыалмай. Тек бугюн бизин уылкени кыйыш буса да бир халкы биле-биле туруп гетерилген яда иш этип ер этилген деп ишгиртиш кзурувну политикасына оыпкелеме бирев де болмай.

Биз кёп йиллар бир уылде йимик турдукъ. Шо вакъти алыш сёзлеге лайыкылы тую

кыаршы чыкышывланы, сонг бориланы ишгиртишлик бертти гыакылы дуге разисизликлер тулдур. Литвада бугун туратган гыалланы англашылмайгъанлыгы ва бек разисизлангъанлыгыгга байлаулу болуп СССР-ни Президентни, СССР-ни Оыр Советни, СССР-ни гыакылы кёп кыатлар ва телеграммалар ала. Адамлар СССР-ни Конституциясы, сонгу йиритилувланы ишлери кыатлыгга бужаулашывларын ишгиртиш

да асулу чаралар кыолламакы таклиф эте. Белорускида ва Калининград областда Литва ССР-ге гирген сонг огъар берилген ерлени кыйтармакыны масъаласын сала.

Нечик олай да, республиканы озыюндеги ва ону айланасындагы гыал бек кыймылы гыалгга айлангъан. Гыали гыакылыгга кыулак асып иш гёрмесе, бизин барибыз да учун агывалтар кыймылы натижалар бермеге бола. Биз барибыз да шону кыймылыны аны болмагга герекиз.

Мен Литва ССР-ни Оыр Советини кыабуд этген законсуз документлени тезлик булан гери урмагга чакырамын. Шо да бары да тувлунгъан масъалаланы янгыз болма имканлы бир кюрюде — СССР-ни Конституциясыны дазуларында арагга салып ойланыш имканлык ача.

Мени чакырыву Литва ССР-ни ватандашларыны кыалаву табар деп умут этемен.

М. ГОРБАЧЕВ.

СССР-ни Президентини Литва ССР-ни Оыр Советине чакырыву

Литваны гыалиги ёлбашчылары гыакылы янашывну кыабуд гёрмей. СССР-ни Халк депутатларыны гезиксиз учыончу съездини кыарларын гери урувун давам эте, СССР-ни Конституциясына кыаршы чыкыгъан ва бютюн Союзгга ачыкдан-ачык кыаршылык билдиреген ва кем тиеген ёлда бир якылы ишлерин юрте.

Шо ёз бек зараллы, янгыз четте гелтиреженин бирдагы керен билдирме сюеген. Литва ССР-ни Оыр Советини депутатларын шо гертини анламалы, Литваны халкыларын — литваланы да ва литвалы туюлгени да пайдалары учун, оланы аман-

лыгы ва кюркюнчусу яшаву учун, бизин савлай уылкебизде демократияны кыаматы ва дюнъяда ёрукчулук учун озыени тарихи жавапчылыгын анламалы чакырамын.

Литва ССР-ни Оыр Советини сессиясында кыабуд этилген законсуз документлени артгга салмай гери урмакыны таклиф этемен. Шолар абат тувлунгъан бары да масъалаланы жыйынны янгыз бир имканлы кюрюде — СССР-ни Конституциясыны дазуларында арагга салып ойланыш имканлык ачажакъ.

М. ГОРБАЧЕВ.

(Арты 2-чи бетде).

М. ГЬ. АЛИЕВНИ ДОКЛАДЫНЫ АРТЫ

(Башы 1-нчи бетде).

ду, партия комитетлер өз-
лени алдыңгы абуруна ар-
тык тапса, кыравууланмай-
гын тасилге гелтирди.
Халкыны бир-бир группала-
рыны бир-бирине кыаршы ту-
рувун гөрсөтди. Ботанх,
Гыйдак (биринчи секретар-
лары Зайналатов, Жама-
лутдинов) ва бир нече өзге
районларда шотай болду.

Бугюнлерде апрель айны 24-не белгиленген республиканы халк депутатларыны биринчи съездине гъазирлик ишлер юрююп тура. Депутатланы арасында шону ытгермек учун ишчи комитет къурулгъан. Партия комитетлер ериерде гъар депутатга ёлугъуп, олагъа тувулунгъан гъыл болуп таныш болмагъа, олагъа озлени гъар, тюрлю масталаларга байланлу планлары жамлашдырмагъа, озлени округларыны бары да сайлауучуларны пайдаларын къуршайгъан сораиланы ва масталаланы гетермеге кёмек ётсе тоз болур эди. Партия гёрсеткилер берив ва буйрукъ отив къайдаланы гери урагъан, озюню политикасын совет ва пачалыкъ гъакимлигини къурумларында чалышгъан коммунистлерден таба ыттеривню политикасын юрютегенде шо аирекъда агъамиятлы. Советлер, гъазирине иш юрютюню къайдаларын озлени устуне алмагъа, иш юрютюню формаларын ва къайдаларын янгыртмагъа герек.

Биринчи гезикде олар гыар алуугунда азыматчылар гегереген шагьарланы на юрттаны социальни якьдан аныгьтми кьурууну, сатып-алывну, транспортну, бай-давлукьну, ашавлукь уйле-ге ремонт ативну на оран-ланы, аныгьтми кьурууну масталарны булан машгьул болса тюз болур. Адамлар ерли гьакниликни чалышынуу асувалуугьун, бабашчаланы ерли гьаланы ахшылаш-дырмагьа бахарышулуугьун шону булан белгилей.

Сатыв-алынуу, айрокыда
кыт маланы пайлануу гы-
лында гыар шагарты ва
рындагы амагы багуменге
фондданы газеттен таба бил-
ирмекки гыакында токта-
шайкы, кыой ерлерде илчи
контрольну кыурумлары, КНЕ,
ыагы жаният кыурумлар шо-
ланы тюз кылде пайланышуна
верген юристкн. Магычата-
а шагарын загызат коллек-
тивлерини ытген жумара
ктерилген багууында да
ымаа такмифер айтылды.

Социальный толчок на-
...
Умуми кыядада ытгерм
никалыклар бериле. Б

комиссия, КПСС-ни обкомуну бюросу, уялу активни пикурсун тасанга алып, шо масъалага байлаву кзарарны проектн пленумиз кзарану на бере. Гелигуз барыбыз да бирге шону уьтунде ишлейик, ич партия ишибизни демократлашдырувну талапларына толу кюйде жаап берсин учун ва шону булан бирге коммунистлени, оланы елбашчы кзурумларыны жавадлыгытын, нязамын артдырсын учун партияны сыдраларыны кзурум на идея даражасын бекешдирсин учун, коммунистлени алдыны ролун гетермек ва янгартып кзурувну масъалаларын чечинде гыракачылыктын гючлендирмек учун имканизлар яратган кюйню етелик.

Башлангыч партия кў-
румларда ва партия комитет-
терде БПСС-ни XXVIII съез-
ди болгунча гысап берив-
сайлан кампанияны июнни
9-на XXXVIII область партия
конференция булан тамамла-
мак таклиф этиле. Бир-бир
ёлдашлар, заманны азыгыны
гысапга алып ва партияны
установка этитеген алышы-
нывланы гёз алга тутуп
шоьар шеклене. Тек шо ба-
ры да алышынывланы биз
съезд болгунча алданрук да
гысапга алмагга ва партия-
шы озьюн демократлашды-
рывун масталаларын чечинди
бары да коммунистлени тер-
гевилю янашывуну натижа-
сында мурагга этишмеге бо-
лур эди. Шону, булан съезд
ден сонг бары да гючлени он
да салынган масталаланы
чечинге бакъдырмагга имкан-
лык тувулунар эди.

Область мартия кзуруми
санавун гысангга алып
гыр 114 коммунистден кон
ференциягга бир делегат сай
ламак таклиф атиле. Шо
лайлык булан, конферен
циягга 828 делегат сайлан
ма, терек.

Бугюн КИСС-ни XXVIII съездине ва область парти мюфедерацияга делегатлар гайлавланы кайдачина баллаву маъсалааланы айлан кында кеп эришникликлер пикурлар туюлуна. Герт ари де, бизин учун шо чет на агламиятлы маъсаладан бирини демеге кр КИСС-ни ЦБ-сыны таклиф не гере, сиз де билеген кю де, делегатланы гайлавта бир мандатлы, кеп мандат округлагъа гере ва КИСС- гыалгы Уставына кыйг шылу этип, бары да биз лапгы партин кюрумла ортакчылыгы да бу: тумун кыйдада отгерм иккайликлар бериле.

янгыртып кѳурувну ишинде
оѳлени яхшы янындан гѳр-
сетме бажзргъан, партияны
токъташдырында ва яшавгъа
чыгъарында актив кюйде ор-
такчылыкъ этеген ишчи
классны, сабанчылань ва
интеллигенцияны арасындан
партияны абурлу членлери
сайланмазлыкъ демеге ярай.

Сиз де билеген кюйде, съездин алдындагы пикур алышдырыяларда Россияны Компартиясын яратывну им-канлыкларыны тьякындагы масъала аслу ерлерден бирисин тута. Шо пикурну кеплер якълай, тек кьаршы чыгъагъанлар да бар. Шогъар байлавлу болуп, партияны Центральный Комитети бу масъаланы Россияны коммунисттерине озьлге арга салып олашмагъа бермек булан КПСС-ни XXVIII съездини алдында ытгерилежек республика партконференцияда къарамакъны дурус гере. Шо масъалага байлавлу Дагъыстанны коммунисттери де пикурсуи айтмагъа герек. Бугюн буса биз шо конференцияны ытгеривге байлавлу гъазирлик иш юрютеген органгъа озьюбюзни либерекек вакилибияни кандидатурасын токъташдырмагъа борчлубуз.

КПС-ни ЦР-сылы плат-
формасыны ва партияны Ус-
тавыны проектерия гележек-
де арагы салып ойланыыгга
байлаву буса шо иш дагы
ла ачык, аяндыккы шарт-
ларында, таъсирли кюйде ва
иратычу ёлда юрлюме герек-
лиги аялашыла. Бу иште
«орден» таба берилген
гизили таншурув туюл өкен-
ни билмеге де гереклер. Пе-
ге туюл, шо документлер
юукьдагы гележекде пар-
тияны бютуп иши оылепи
ёругьунда кчурулажакь кю-
чу гысында кьабул этилме-
ге тише.

Обкомну бюросу шо доку-
менталге гёре берилген так-
лифлени жамарашдырмакъ
учун партия комитетлени
янында ишчи группалар
къурмакны ва оланы ишин-
де партия къурумланы яра-
тылу гючлерини ортакчы-
лыгын болдурмакны таклиф
агъ.

Дегъыстанны : коммунист-
лерини ва партияны члени
тыгъыл ёлдашланы таклифле-
рини ахырынчы пазижала-
рын район, шагъар ва область
партконференцияларда ара-
гъа салып ойлашмакъ, бали-
ки, дурус бозур. Коммунист-
лони-журналистлени, редак-
ция коллективлени алында
да улу борчлар токътагъан.
Олар республика ва район

борчлубуз. Шоланы бирлери
ни уьстюнде токътамагы
сюемен.

Биринчи ва лап да ағъ
миятлысы — республиканы
социальный ва экономик
якъдан оьсдорювню чал
лашдырив, бизин адамла
яшавлукъ гьалын яхшылаш
дырив. Тек шоланы ағъ
миятлылыгына да къарамай
лы, олардан тьюгюл, миллинар
аралыкъланы мьсэялаларын
дан башламагъа сюв эдин

Гъали шоланы маънасына
түшүнүк ва ону булан бир
ге оланы чечиню иши юрю
ле. Бир түрлю затлар этиза
ме де этилген. Бугундерде
де, кыйлы четимликлер бар
лыктыга да кырамайлы, ш
бойда тураган бир халкы
ны да пайдаларын кыйлык
сытмай, аккыййлыны ма
сфаласын толук кюйде чечи
тамамлана. Шо масфаланы
дослукчу ва бир-бирин ан
лайганлыкты кюрчююн
де чечме сюер эдик. Шо бер
кыйын масфаланы чечиню
барышында, бир-биревлеге
бираз йылышма туюсе де
мени эсиме гелеген кюйде,
дагыстандылар, алдынгы
заманларда йимик, оьзлени
терен англавун гёрсете.

Бирдагы керен де таш-
дырмага сүемен: шо масъа-
ланы чечинде, шогъар оша-
гъан кёбсёу оьзге масъала-
ларда йиник, о интернациона-
бойда яшайгъан къайсы
халкъны да пайдаларын къы
йыкъсытагъан бир чара да
гёрюлмежек. Дагыстанны бар
ды да халкъларыны умуни
чалышыву булан дагъу йыл-
ларында законсуз зулмулан-
гъан акъкъыйланы масъала-
сын кёп артга салмай чеч-
мекни арий гёребиз.

Оьзге халкъланы да ва-
киллерини де дурус талала-
ры аз туюл. Артагъы вакъ-
тилерде биз шо масъаланы
гъар абат сайын чечегенибиз
ни ва чечежегибизни бире-
де инкар атме болмай. Бугу-
н биз мунда партияны обком.
Дагъыстанны Оьр Советини
Президиуму ва гъкуматыны
ерли партия, совет къруумла-
булан бирге чечме болмасда
бир масъаланы да гърмелбиз.

Гюч блан, халкъланы бир
бирине кырыш, турмушун
сунда иш гермеге умут эте
гендеге буса эс тапмагъа,
кыарууланмагъан патижала
сы гелтирме болагъанлыкъ
ны агламагъа ва экстремист
миллетчи тюклевни айыбында
изини хошуш республикалары
быада болгъан ва болуп тура
гъан гъаллардан патижа чы
гарымагъа заман болгъан. Да
гъыстанкъланы бирлигини
багъанасы булан айры-айры

кюде, дин адатланы юр-
туде тувра болуп да, кы-
йып да бир тюрлю четимли-
лер де этилмей. Динге ин-
нагагьанланы тилевлерине ге-
ре ардагъы йылы ичинде
янгы 47 дин бирлешив гьн-
сапгъа алынган. Хыйлы ме-
житлени биналары къайтары-
лып берилген, онлар булан
янгылары къурулган. Шон-
булан бирге бир-бир ерлерде
инангагьанланы арасында эри-
шивлюклер тувулдуна. Олагъа

уълкени ватадашлары өкен-
ни ва законлар барыбызгъа
да бир йимик тигенни унут-
магъа тюшмей эди. Булай
алгъанда кюрчюсюнден алы-
шынгъан, янгыртылагъан ва-
динге инаныгъа "генг" ёл-
къонгъан партияны полити-
касына къаршы чыкъмак-
гъакылгъа кыйышмай. Инан-
гъанлар да, инанмайгъанлар
да, ёлугъуп, лакъырлашып,
бизин алгъа барыувубуз ма-
сълаларын чегенни сюебиз.
Шо масълалагъа Акъуша,
Данаша, Ленин (биринчи сек-
ретарлары Алиев, Муртаза-
лиев, Насрутдинов) ва кёбю-
сю озге партия комитетлер
айрокъда кёп тергев берме
борчулар. Шо масълалар эс-
герилген районланы совет
къурумларына ва кёбюсю баш-
гъаларына (райисполкомлары-
ны председателлери Магъам-
матов, Алиев, Шагъманаев,
даггы да кёп тие.

Янгиртып кбурувну кыы
йылы масгалаларын, ону
ичинде милли ва дин масга-
лаланы чечинде жамият би-
зин интеллигенциябызга улуу
аркыа таяй. Биринчи гезикде
илму ва яратычу интелли-
генцияга, ону гыаккыл гю-
чине. Жамиятны бары да
пайдалы гючлерин, шону
ичинде яратычулук ва илму
интеллигенцияны да, пар-
тияны ва пачалыккы плат-
формасыны кюрчюсунде бир-
лешдириву улуу агыамияты
бар. Сёз ёругуна айтганда,
жамият илмуланы вакиллери-
ни 98 процент, табии илму-
ланы вакиллериини 60 про-
центи коммунисттер. Шо би-
зин интеллигенцияга бакъ-
ган якдагы аркыа таяву-
бузуну гючлендире.

«Обком» юуктук вакыттын ичинде республиканын интеллигенциясынын генерешин чакырмаккын гез алгач туталгалы юуктукда жамият илмуланы вакиллерин, оыр охун жакталыны ёлбашчылары на деканлары, илму издаланы кёулдукчулары булан обкомда болган алуугуван да интеллигенции ынгыгытп кёурунку аламатыларыны оёз кёшумун этмеге кызыр экенлигин аңгалды. Биз олань

де кышулган. Бары да
адамлагъа шоланы айланасы-
на бирлешмек пайдалы болур
эди.

Учюнчюлей де — оьрде айтылганы йимик, милли аралыклары, культура вараислигини, интернациональный ва патриот ругьда тарбиялавну агьамиятлы мастьалаларны чечивге илму интеллигендинь актив кюйде кьошулуву.

Шо масъалаланы гётере туруп, мен олар барысы да янгыртып къурувну материал кюркюсю гысапланагъан бизин халкъ хозяйство комплексни асувлу кюйде пайдаландырувну экономика масъалалары булан тыгъыс кюйде байлавлу экенин асгермете сюмен.

Жамиятта халкыны англау политика. Ёлда актив кюйде осегенликке, жамиятны демократиялашдыруу терең-лешегенликке, жележек осыюун-а ёллары гакыянда тюлю-тюрю бир-бирине кзаршы ойлар тувулунагъанлыгына биз барыбыз да шагъатбыз. Шо да ктувандыра. Тек шону булан бирге промышленност-да, юрт хозийствода, авлакт-ларда ва станокланы янында материал байлыклар тувулу-нагъанын унутмагъа ярамай, демократия пачалыкъ, план, финанс, жамият ва загъмат низамгъа кюрчюленмеге, законлар тайышысыуз кюйде сакъланмагъа герек. СССР-де Президентини кзуллугъу токъ-ташдырылгъанлыгыны ва шо кзуллукъгъа СССР-ни Халкъ депутатларыны сезиксиэ учурюнчо съездинде Михаил Сергеевич Горбачёвну сай-лангъавлыгыны себеплерин-ден бириси де шо гъасилла-на. Адамлар шо абат булан уъл кеде закон низам болдурувну, загъмат коллективлерден, ола-ны ёлбашчыларындан, ишнин ахырынчы гъасиллери учун талапчылыккы артдырувну байлавлу эте. Буса да кзаравулламакъ ишни бир-ини, иш гермек буса башгъа-ныны.

Промышленноста да нш за-
манны тас болууну натижа-
сында гьар йыл 7 — 8 мил-
лион манатны кьадарынн
продукция беримейсизлигн
ынгыз жаваллыктны ва
галаппылыккы кьэлугьу бу-
лан аьглатмай, дагы печик
аьглатмагьа герек? Дьггьар
борчлар савлай республикада
ынгыз 99,1 процентге толту-
руагьан, ерлге продукция
йиберино планын гьар он
предприятиеден бирисн тьгю;
толтурмагьан, хайыр алынну
планы да толтурумай, про-
изводствону кьэлчелери ке-

этди. Ёалиги шартларда таъмин этивню ёруклашдырыв, тувра аралыкъланы болдурув бажарывлу кюйде чалышывну талап эте, Дагестанлавнабны, Дагакроснабны, Госснабны ёлбашчыларына коммунистлеге Юсуповга, Ёажикъайтгановга, Замановга шолай ғыракатчылыкъ этишмей.Къурулуш материаллар чыгъарывну, къурулуш индустрияны ва уйлер къуруган алатланы чыгъарывну оьз базасыны гючлерин артыдырв да айрыча тергевню талап эте.

Ойреде встерилген гючлени
генлешидирмек муратда рес-
публикада «Адрес программа-
кюрулган. Геттен йыл би-
зин учун янгы линолеум
чыгъарып, санфаянс цехин
кюрулушу башланган. Бу-
са да аслу гьалда ишлер аста-
бара, проектиени онгарыну-
ва кюрулушуна болжаллары
артгъа тебериле. Геттен йыл
шо муратлар учун герсетил-
ген харжлар лап да тебен
ойлечелерде пайдаландырыл-
ган.

Коммунистлар Саламовга, Гъайбонга, Изиевге, Дибировга ва башгаларына, за-казчылагга ва ёлбашчи кѳрумулга тѳксир этеген, озле-ни ведомстволарыны пайда-ларын якълайган ёлдан та-йып, озлер ёлбашчылыкъ этеген кѳруумларда респуб-ликаны талапларын тергевге алып ишни кѳрумактын мас-лагъатлы гѳремен. Тувулун-ган гъалда ДАССР-ни Мини-стрлер Советини Председате-лини заместители А. М. Мяч-киннге де асувлу ва талапы кюде иш гѳрмеге тарыкъ. Бу йыл уллу кѳрууушларда алда токътаган борчлар ДАССР-ни Экономика ва со-циальный якъдан осыдорюню пачалыкъ планларында бел-гилевген. Биринчи квартал-да отилинген ишлер бузай-тенгледширип кѳрагъанда, гъалиге бизде бары да ишлер алда токътагъан деме ярай.

Улуу кзурулушаага ина-
ппыну кюрчюсюден алыш-
дырмаага, пайдаландырыага
бермек учун белгилеген
ишавлаукъ уйленн, школала-
ны, болкинчаланы ва оьзге
ишавлаукъ ишге са-
ппыну планларын . яшавга
иьгармакъ учун бары да
юрчлени ва алатзаны кьола-
агаа герек.

Партия, совет кзурумлагга,
одряд ва промышленный
предприетелени. колхозла
ы ва совхозланы загымат
оллективленини кзурулуш-
ла арда кылымлардан
кутулмак учун бирликде
и гермеге, гез загга тутул-

шаев, Нугаев, Къурбанов) за бир нече озге районларда айрокъда кен арта къалыу- лагъа ёл берилген. Пача- лыкъгъа эт тапшуруудагъы гъал да макътардай туюл.

Тувулуңгян гьялны гьар-
бир якъдан ахтарып къара-
гъанда, шо ишде республи-
каны АПК-сыны, ону специа-
листлерини таъсири де осал-
лашгъаны белгили бола.

Шоғар байлаву болу республика ктурумданы бир алдын ДАССР-ни Госагропромуна коммунист елбашчыларыны ону белюклерин алышдыривну гьатдан озуп узз-тылмактыгыны КПСС-ни ЦК-сыны март (1989 йыл) Пленумуну кзарарларын чалтыдыкта, яшавга чгытарыды, юрт хозйство тармактаны арнуу кюйде осьюкне, хажкны ашамлык маллар булан таьмин этивну акшылалдыривгы яман таьскр-атевгенге тергевюн бакыдырмагы сменен. Юрта янгытып кьурувну ишлери булан байлаву, болуп тувлунган масьалаланы чечнде АПК-ны елбашчыларыны янындан бюрократ янашывагга, чабалыктыгга толу кюйде ахыр салынмаган.

Ойгөн йыл республиканы колхозлары ва совхозлары эт, овошлар, юзюм, картоп, ва багча -осымокленин туюм-лерин артдыривну планларын толтурмагъан. Алдындагы йыл булан тенгешдиргенде ашыккълар болдурув, сют сауув мекени куйде кемитилген, пачалыккъа юрт хозайство продукталар тап-шурувну планларын йыргъан хозйстволаны санау буса артгъан.

Республиканы халкы да
шо ва өзге түрлү юрт хо
зяйство продукталар булан
таъмин этинде гьали да
кытлыкны гьис эте.

Холхозиланы ва совхозиланы
хазиятхо чалышыдуу нати-
жалары учун жаваплы Гос-
агропромуу коммунист ёбаш-
ны кызулукчулару Абду-
басиров, Кысымов ёдашлар
критикадан тийишли даре-
жы, юрт хазиятхода туву-
унган ёаллы тюзелтишны,
ыгырмалаган малланы кта-
арын артдырынуу алгасар
у чараларын терметге бора-
улар. Республика кыруу-
арда ишлейген коммунистле-
лан бирге тувулунган ёал-
а байлаву болуп КПСС-ни
ры-айры шагъар ва район
инителтеринде де кадрлагы-
ртыя акъдан мекенли та-
плымлык ёкъ.

Шолай талапчылык, пар-
ны обкомуну аграрный
югиюю (А. Х. Магьамма
) да секретары З. Ф. Ну

Сатыв-алынуу, айроктада кыт малланы пайлануу гыкында гыар шагьарга ва районга йыгга белгилеген эрмалык газеттен таба бият. Иркин гыкында токташаймык, кыой ерлерде ички контрольну кырумлар, КНБ, кызге жамият кырумлар шоланы тюз кюйде лайланууна терген юртсун. Магьачкыла шагьарны загьмат коллективлерини огьтен жумада кытерилген бугууна да шолай тактифлер айтылды.

Социальный тюзлюкю ма- талаларына, жинантчы- лыкты ва савдогерчиликке кыаршы ябушуву, закондук- ну ва закон низамны бекле- шириниу масталаларына ай- рыча терген бакьдырмага гереклигин биз гыис этебиз. Судланы, прокуратураланы, милицияны кыулукучула- рындан, республиканы закон- ланы сакьланга кыарайган кырумларны елбашчылары Гьажимагьаматов, Полунин, Омаров ва Азизов елбашлар- дан, олар республиканы загь- матчыларыны иктиярлары тагьмин этерин, эркинли- гин ва харлысызлыгын, кыоркмай яшамага ва ишлемге болажактын бол- дурмак учун бары да зат атилген деп кыатты кюйде сорамага герекбиз. Олар жинаатчылар, уручулар, оль- тюрювчулер, урушбатчылар, пачалык малы, урлайган- лар, алдатыганлар, кышарт- гын экономиканы вакилле- ри, савдогерчилер ва хули- ганлар закон елу булан так- сырлансын учун бары да затны этеми?

Сиз М. С. Горбачев Пре- зидент советин биринчи жы- йынында жинаатчылыкты ва оьзге тюрлю законданы бузулагга кыаршы ябушуву- ну гючлендирме гереклиги гыактында айтганын гыис этгенсиз. Бизге барыбыз- га да шолдан практика иш- де гыасиллер чыгьармага герек.

Елбашлар! Республиканы партия кыруму четин ва жаваплы деюрге гирген — партияны XXVIII съездине гыазирлик гьорю, сонг да гыисап берилер ва сайлаулар этишиш геле. Башлангы партия кырумларда жыйын- лар башланган.

Бугюн кырум-партия ва кыдрлар ишине кыарайган

«ЛЕНИН ЕЛУ» 2 БЕТ

Ференцияга бир делегат. Шо- лаймык тактиф этиле. Шо- лаймык булан, конферен- цияга 228 делегат сайла- ма герек.

Бугюн КПСС-ни XXVIII съездине ва область партия конференцияга делегатлар сайлаулары кыайдасына бай- лануу масталаланы айлана- мында кеп аришилюклер ва пикирлар туулуна. Гьертин- ден де, бизин учун шо четин ва агьамиятлы масталалар- дан бириси деменге кырай. КПСС-ни ЦК-сыны тактифле- не гьере, сиз де билеген кюй- де, делегатланы сайлаулары бир мандатлы, кеп мандатлы округлагга гьере ва КПСС-ни гыаллыг Уставына кыый- шылуу этип, бары да баш- лагы партия кырумлары ортакчылыкты да булан умуми кыайдада огьтермеге ижмалыклар бериле. Баш- лап огьтерилген арагга са- лып ойланылар гьерегетин кюйде, округлагга гьере деле- гатланы сайлаулар бары да партия комитеттерде деген- лей якьлав тапмай. Кеплери шо кыайданы район ва ша- гьар партия кырумлары хыйлысыны санау аз экен- лиги саялы ва мисал учун, КПСС-ни 4000 членинден съезде бир делегат сайла- мак учун бир нече район ва шагьар партия кырумлары бирлешдирме тюзегеги сая- лы, ондан кыайры да район- ланы кьбюсю ерлерде бир- бири буланыгы байлануугу- ну четимлигини натигасында кыабул гьермей. Оьздеги себеп- лени гыисапга алып, олар эсгеретин кюйде, бары да партия кырумлары съезде тенг ва- кылиги, ондан кыайры да социальный ва миллет якь- дан ортакчылыкты бол- мас деген пикир да туулуна.

Область партия конферен- цияга делегатлар сайлаула- ны кыайдасына гьере барысы да бир йимик гыали иш гьере- ген Уставны бругууна сай- ламак деген пикир геле буса, КПСС-ни XXVIII съезди- не делегатлар сайлаулагга байлануу, коммунистлерини санаууу кеплюгюн гыисап- га алып, Магьачкыла, Кас- пийск шагьарлары партия кырумлары бир мандатлы округлагга гьере сайлаулар огьтермеге иктияр бермекин тилей. Мен ойланыган кюй- де, шону булан рази бол- мага ва савлай область пар- тия кырумда делегатлар сай- лаулары кыошулчан кыайда- сын кыолламактын гыактын- да кыарар кыабул этмеге кырайдыр. Гелигиз шону гыа- ктында да ойланып кыа- раймык.

Асусу буса, кыайдасында тюзюл, делегатлар атилип

бютюн иши оьзлени бругууна кыуулажак кюр- чо гыисапа кыабул этилме- ге тюзе. Обкомну бюросу шо доку- ментлеге гьере берилген так- тифлени жамашдырмак учун партия комитетлени анында ишчи группалар кыурмактын ва оланы ишин- де партия кырумлары яра- тывчу гючлерини ортакчы- лыгын болдурмактын тактиф эте.

Дагыстанны коммунист- лерини ва партияны члени тюзюл елбашланы тактифле- рини ахырынчы натигалары- нын район, шагьар ва область партконференцияларда ара- гга салып ойланымак, бали- ки, дурус болур. Коммунист- лонн-журналистлени, редак- ция коллективлени алдында да улуу борчлар токтаган. Олар республика ва район газетлени бетлеринде, радио- дан ва телевидениеден таба пикир алышдырыланы кыай- даларын белгилемге борчул. Бары да пикирланы ва ойланы арагга чыгьармак, пар- тияны янгыртывуу еллары- на багьтышланган лакьыр- га коммунистлени ва пар- тияда тюзюлени кыурша- мак агьамиятлы.

Редакция коллективлени оьзлени янашывуу агьа- миятлылыкты да аз тюзюл. Ону кюрюсюнде, бизин пи- кирбузугга гьере, брукьлулук, республиканы бары да аслу- гючлерини ЦК-ны съездин ал- дындагы платформасыны проектини бругууна бирлеш- дириниу магнасы болмага тюзе.

КПСС-ни XXVIII съездин кыаршылай туруп, сонг да арагга салып ойланылаган документлени проектлерини демократ магнасын яшавга чыгьармак булан бизин об- ласть партия кырумубуз, ону елбашчы кырумлары ва кыдрлары партияны XXVII съездини кыарарларына ва он- дан сонггуу кыарарлары яшавга чыгьарыва не этил- генге, республикада, шагьар- да, районда, юрта, загьмат коллективде янгыртывуу кыу- руву ишине коммунистлени кыошумуна тергевлю кюйде кыыймат бермеге ге- рек бола. Айроктада загь- матчылары рагьатемалан- дыраган масталалага айры- ча терген тарык. Шолай масталага буса гьар коллек- тивде, адамлар ишайган гьар ерде де бар. Коммунист- лер шоланы анындан терге- влю оьтме болмай, оланы че- чиниу чараларын гьерме герек. Бизин барыбызы да рагьат- чыландыраган масталалар да бар ва биз барыбыз да, бары дз ерлерде шоланы чечиниу гыайында болмага

кыилерини де дурус талапа- ры аз тюзюл. Ардагыны бакь- тилерде биз шо масталаланы гьар абат сайын чечегенибиз- ни ва чечегенибизни бирез де инкар этме болмай. Бугюн биз мунда партияны обкому, Дагыстанны Оьр Советини Президиуму ва гыукуматыны ерли партия, совет кырумлар булан бирге чечме болмасдай бир масталаны да гьермейбиз. Гюч булан, халкылары бир- бирине кыаршы тургузувуу алууда иш гьермеге умут эте- гилеге буса эс тапмага, кыаравуулажактын натигала- га гелтирме болагьанлыкты- ны ангьламага ва экстремист, миллетчи гючлени аймындан бизин хоншу республикалары- бызда болган ва болуп тура- ган гыаллардан натига чы- гьармага заман болган. Да- гьыстанлылары бирлигини багьтанасы булан, айры-айры халкылары бир масталасы да гергенсиз кыалмасын. Тек шону булан бирге гьар тюр- лю халкылары кыайсы ма- сталасы туулуна да, гьете- ринки гыислерсиз, милли гыислени кыутуртмай чечил- меге тюзе. Кьбюсю ватандаш- лар печатдан таба милли ма- сталада экстремист янашыв- лан бизин гыалиденек сакь- лыктыга чакьыра. Биз илму интеллигенцияны миллиара масталаларда туулулган чет- им гыалланы чечинде, куль- тура тарихибизини, интерна- ционал ва патриот тарбияла- ну ишине актив ортакчы- лыгын кыаравуулажыбыз. Шо ишде ону сынау да бар, тек масталалар да кеп. Жамият- ны анындан милли аралык- ланы дагы да мекенли кюй- де брукьлашдырынга бакь- дырылган, бизин халкылары ругь байлыгын оьсдюрген илму кюрюдеги, улуу оьл- чевлердеги ва агьамиятлы жа- мият-политика программа токташдырылма гереклигини гыактында пикир туулуна.

Дагыстанда миллетлени арасындагы паразатык — шо гьар халкыны, гьар адам- ны талабы. Бу йыл Дагыс- танда Совет гыакимлиги токта- шдырылган ва республикага автономия берилген- лигине 70 йыл битегенлик жамиятны анындан агьамият- лы ва асде кыалаган тарх- лар гыисапа белгилеме тюзе. Дагыстанны халкыларыны СССР-ни халкыларыны агьлюсюнде социальный ва милли якьдан янгырмакты- гы, оьсмерлиги шолар бу- лан байлануу. Олар ишюрюм- лени интернационал ва патриот ругьда тарбиялануу кюр- чюсюнде де салымага герек.

Бугюн динни масталасыны гыактында айтмай кыоймага да бажарылмай. Сиз билеген

интеллигенцияны да, пар- тияны ва пачалыктын плат- формасыны кюрюсюнде бир- лешдириниу улуу агьамияты бар. Сиз бругууна айтганда, жамият илмулары вакиллери- ни 98 проценти, табин илму- ланы вакиллери 60 проценти коммунистлер. Шо биз интеллигенцияга бакь- ган якьдагы аркта таяву- бузун гючлендире.

Обком ювукт вакьтини ачынде республиканы интел- лигенциясыны гьенгешин ча- кьырмактын гьез алга туту- гыали ювукта жамият илму- ланы вакиллери, оьр охув ажаклыны елбашчылары ва деканлары, илму идараланы кыулукучулары булан об- комда болган елугуу да, интеллигенция янгыртывуу кыу- рувуу аламатларына оьз кыошумун этмеге гыазир экен- лигин ангьлатды. Биз оланы тергевини агьамиятлы уч ма- сталага бакьдырмага сюебиз.

Биринчиси — биринчи ге- никде юртлагга ва тав Дагыстанга айрыча тер- ген бакьдырып, республи- каны экономика ва культура якьдан оьсюю. Ардагы он йылы ичинде юрт ерлерде ишайганланы санау, шонда ишланы тувагьанлыкты оьр даражада экенилигине де кыа- рамайлы, янгыз 5 процентге артган. Шо юрт ерлерде иш- оьрюмлени беклеширмек, шонда тарыкты болаган производство ва социальный- ишавуку шартланы болдур- мак учун мекенли кюйде чалышма герекни гыактында- гы пикируу ташдыра.

Экинчиси — экологияны масталалары. Кеп йылланы узакгында инсанлыктын ин- дустиальный чалышывуу натигасында сувну ва гыа- ланы нас болууу бизден кеп арекеде деген пикир булан биз кеп затны кыутгьардык. Бизин тюзюклерибизини, тав- ларыбызыны, оьзенлерибизини, шагьарларыбызыны экологи гыалы барган сайын бузук- лама. Каспий, Сулак, Самур, Терик, Таргьутау лап бузук- гыалда кыалып тура. Мекен- ли чаралар буса гьорюмей ва тийишли кыарарлар екь.

Бары да тармакыны алим- лерини, табин илмулары ва- киллерини де, экономистлени де, жамият илмулары вакил- лерини де, шолгага кыошун яратывчулук интеллигенция- ны вакиллери де ватандаш- лык ва патриот борчу — та- биатны кыорувуу иши булан актив кюйде чалышмак.

Бизде табиятны кыоруп сакьланга кыарайган гьенгю- лю жамият, экологияны илму центры бар, табиятны сакь- ланга кыарайган пачалык комитети де иште актив кюй-

на. Адамлар шо абат булан уь- кеде закон ижам болдурувуу, загьмат коллективлерден, ола- ны елбашчыларындан ишчи ахырынчы гыасиллери учун талапчылыктын ардырмыну байлануу эте. Буса да кыаравуулажак ишчи бир- яны, иш гьермек буса башгга аны.

Промышленность иш за- манны тас болуууу натига- мында гьар йыл 7 — 8 мил- лион манатны кыадарына продукция берилмегенлигини ангьга жавапчылыктын ва талапчылыктын екьлугу бу- лан ангьлатмай, дагы нечиг ангьлатмага герек? Дыгьар борчлар савлай республикада янгыз 99,1 процентге толту- рулган, ерлеге продукция йибериниу планын гьар он предпринимден бириси тюзюл толтурмаган, хайыр алынуу планы да толтурумай, про- изводствону оьлчевлери ке- жий. Бугюнлерде де «Дагди- зель» (Шаумян, Хани), дурус механика (Гьасанов, Келеметов), Магьачкылада приборлар кыураган (Исто- мин, Вертинский), сепаратор- лар чыгьарган (Бошель, Гьажиев), «Дагэлектромаш» (Кьадиев, Гьажиев), Кьы- лардагы электромеханика (Агьматов, Бобришов) завод- ланы коллективлери ва шол- ай бир хыйлы оьзгелери шо четимликлени тайдырмага бажармаган. Оьлчелени шол- ай мекенли кюйде тебелле- шивуу, бизге ангьлатма сюеген кюйде, янгыз конверсияны масталалары булан байлануу тюзюл экенилигин эсгермеге герек. КПСС-ни обкомуну сек- ретары А. А. Гьусейновга, социальный-экономика бь- люкюну заведующийи М. М. Межитовга, ДАССР-ни Ми- нистрлер Советини Председа- телини заместители А. А. Акимовга туулулган гыал- ны теренден анализ этмеге, предпринимлени елбашчыла- ры да булан партия кырум- ларда производствону ва халкь кеп кыоллайган мал- ланы чыгьарывуу тас этил- ген оьлчевлени толтурувуу планларын арагга салып ой- ланымага герек.

Улуу кырулушлардагы гыал да ишчи тюзюл.

Мунда да экономика кыай- далар гючге гийирилмеген, бир-бир гьезилерде буса шо гьар терген берилмей, ижам шартларда эсти кыайдалар булан иш юрлюе, партия кыу- румлардан гьерсегилер кыара- нулай.

Бугюнлерде кырулушлар- да материал-техника якьдан тагьмин этивиу гыалы оьсал экенилиги лап да назик ери гыисаплана. Сатыв-алынуу оптовый кыайдасына гьечюу шо тармагыга аман тасир

на. Адамлар шо абат булан уь- кеде закон ижам болдурувуу, загьмат коллективлерден, ола- ны елбашчыларындан ишчи ахырынчы гыасиллери учун талапчылыктын ардырмыну байлануу эте. Буса да кыаравуулажак ишчи бир- яны, иш гьермек буса башгга аны.

Промышленность иш за- манны тас болуууу натига- мында гьар йыл 7 — 8 мил- лион манатны кыадарына продукция берилмегенлигини ангьга жавапчылыктын ва талапчылыктын екьлугу бу- лан ангьлатмай, дагы нечиг ангьлатмага герек? Дыгьар борчлар савлай республикада янгыз 99,1 процентге толту- рулган, ерлеге продукция йибериниу планын гьар он предпринимден бириси тюзюл толтурмаган, хайыр алынуу планы да толтурумай, про- изводствону оьлчевлери ке- жий. Бугюнлерде де «Дагди- зель» (Шаумян, Хани), дурус механика (Гьасанов, Келеметов), Магьачкылада приборлар кыураган (Исто- мин, Вертинский), сепаратор- лар чыгьарган (Бошель, Гьажиев), «Дагэлектромаш» (Кьадиев, Гьажиев), Кьы- лардагы электромеханика (Агьматов, Бобришов) завод- ланы коллективлери ва шол- ай бир хыйлы оьзгелери шо четимликлени тайдырмага бажармаган. Оьлчелени шол- ай мекенли кюйде тебелле- шивуу, бизге ангьлатма сюеген кюйде, янгыз конверсияны масталалары булан байлануу тюзюл экенилигин эсгермеге герек. КПСС-ни обкомуну сек- ретары А. А. Гьусейновга, социальный-экономика бь- люкюну заведующийи М. М. Межитовга, ДАССР-ни Ми- нистрлер Советини Председа- телини заместители А. А. Акимовга туулулган гыал- ны теренден анализ этмеге, предпринимлени елбашчыла- ры да булан партия кырум- ларда производствону ва халкь кеп кыоллайган мал- ланы чыгьарывуу тас этил- ген оьлчевлени толтурувуу планларын арагга салып ой- ланымага герек.

Улуу кырулушлардагы гыал да ишчи тюзюл.

Мунда да экономика кыай- далар гючге гийирилмеген, бир-бир гьезилерде буса шо гьар терген берилмей, ижам шартларда эсти кыайдалар булан иш юрлюе, партия кыу- румлардан гьерсегилер кыара- нулай.

Бугюнлерде кырулушлар- да материал-техника якьдан тагьмин этивиу гыалы оьсал экенилиги лап да назик ери гыисаплана. Сатыв-алынуу оптовый кыайдасына гьечюу шо тармагыга аман тасир

на. Адамлар шо абат булан уь- кеде закон ижам болдурувуу, загьмат коллективлерден, ола- ны елбашчыларындан ишчи ахырынчы гыасиллери учун талапчылыктын ардырмыну байлануу эте. Буса да кыаравуулажак ишчи бир- яны, иш гьермек буса башгга аны.

Промышленность иш за- манны тас болуууу натига- мында гьар йыл 7 — 8 мил- лион манатны кыадарына продукция берилмегенлигини ангьга жавапчылыктын ва талапчылыктын екьлугу бу- лан ангьлатмай, дагы нечиг ангьлатмага герек? Дыгьар борчлар савлай республикада янгыз 99,1 процентге толту- рулган, ерлеге продукция йибериниу планын гьар он предпринимден бириси тюзюл толтурмаган, хайыр алынуу планы да толтурумай, про- изводствону оьлчевлери ке- жий. Бугюнлерде де «Дагди- зель» (Шаумян, Хани), дурус механика (Гьасанов, Келеметов), Магьачкылада приборлар кыураган (Исто- мин, Вертинский), сепаратор- лар чыгьарган (Бошель, Гьажиев), «Дагэлектромаш» (Кьадиев, Гьажиев), Кьы- лардагы электромеханика (Агьматов, Бобришов) завод- ланы коллективлери ва шол- ай бир хыйлы оьзгелери шо четимликлени тайдырмага бажармаган. Оьлчелени шол- ай мекенли кюйде тебелле- шивуу, бизге ангьлатма сюеген кюйде, янгыз конверсияны масталалары булан байлануу тюзюл экенилигин эсгермеге герек. КПСС-ни обкомуну сек- ретары А. А. Гьусейновга, социальный-экономика бь- люкюну заведующийи М. М. Межитовга, ДАССР-ни Ми- нистрлер Советини Председа- телини заместители А. А. Акимовга туулулган гыал- ны теренден анализ этмеге, предпринимлени елбашчыла- ры да булан партия кырум- ларда производствону ва халкь кеп кыоллайган мал- ланы чыгьарывуу тас этил- ген оьлчевлени толтурувуу планларын арагга салып ой- ланымага герек.

Улуу кырулушлардагы гыал да ишчи тюзюл.

Мунда да экономика кыай- далар гючге гийирилмеген, бир-бир гьезилерде буса шо гьар терген берилмей, ижам шартларда эсти кыайдалар булан иш юрлюе, партия кыу- румлардан гьерсегилер кыара- нулай.

Бугюнлерде кырулушлар- да материал-техника якьдан тагьмин этивиу гыалы оьсал экенилиги лап да назик ери гыисаплана. Сатыв-алынуу оптовый кыайдасына гьечюу шо тармагыга аман тасир

на. Адамлар шо абат булан уь- кеде закон ижам болдурувуу, загьмат коллективлерден, ола- ны елбашчыларындан ишчи ахырынчы гыасиллери учун талапчылыктын ардырмыну байлануу эте. Буса да кыаравуулажак ишчи бир- яны, иш гьермек буса башгга аны.

Промышленность иш за- манны тас болуууу натига- мында гьар йыл 7 — 8 мил- лион манатны кыадарына продукция берилмегенлигини ангьга жавапчылыктын ва талапчылыктын екьлугу бу- лан ангьлатмай, дагы нечиг ангьлатмага герек? Дыгьар борчлар савлай республикада янгыз 99,1 процентге толту- рулган, ерлеге продукция йибериниу планын гьар он предпринимден бириси тюзюл толтурмаган, хайыр алынуу планы да толтурумай, про- изводствону оьлчевлери ке- жий. Бугюнлерде де «Дагди- зель» (Шаумян, Хани), дурус механика (Гьасанов, Келеметов), Магьачкылада приборлар кыураган (Исто- мин, Вертинский), сепаратор- лар чыгьарган (Бошель, Гьажиев), «Дагэлектромаш» (Кьадиев, Гьажиев), Кьы- лардагы электромеханика (Агьматов, Бобришов) завод- ланы коллективлери ва шол- ай бир хыйлы оьзгелери шо четимликлени тайдырмага бажармаган. Оьлчелени шол- ай мекенли кюйде тебелле- шивуу, бизге ангьлатма сюеген кюйде, янгыз конверсияны масталалары булан байлануу тюзюл экенилигин эсгермеге герек. КПСС-ни обкомуну сек- ретары А. А. Гьусейновга, социальный-экономика бь- люкюну заведующийи М. М. Межитовга, ДАССР-ни Ми- нистрлер Советини Председа- телини заместители А. А. Акимовга туулулган гыал- ны теренден анализ этмеге, предпринимлени елбашчыла- ры да булан партия кырум- ларда производствону ва халкь кеп кыоллайган мал- ланы чыгьарывуу тас этил- ген оьлчевлени толтурувуу планларын арагга салып ой- ланымага герек.

Улуу кырулушлардагы гыал да ишчи тюзюл.

Мунда да экономика кыай- далар гючге гийирилмеген, бир-бир гьезилерде буса шо гьар терген берилмей, ижам шартларда эсти кыайдалар булан иш юрлюе, партия кыу- румлардан гьерсегилер кыара- нулай.

Бугюнлерде кырулушлар- да материал-техника якьдан тагьмин этивиу гыалы оьсал экенилиги лап да назик ери гыисаплана. Сатыв-алынуу оптовый кыайдасына гьечюу шо тармагыга аман тасир

Магачкьалада Дагьыстан политехника институтну кьурулушлары Дагьыстан управленийсини 8 номерли кьурулуш-кьурашдырыш участкысы 1296 ишгьа ери булангьы уникальнй школаны бинасын кьуруп тура. Бизин республикада шо янгь кьайдада этилеген биринчи кьурулуш. Ону тамлары улуу панеллерден, 9 баллы ер тербениге чьдайгьан кюйде кьурула.

Шо жаваплы кьурулуш прораб Абдулхаликь Муслимовиш Муслимов башчылыкь этеген коллективге тапшурулгьан.

Интернационал коллектив кьумукьлардан, лезгилерден, аварлардан, табасаранлардан топлангьан. Мунда белоруслу да, азербайжанлы да бар. Олар барысы да агьа-индей болуп ярашып загьамат теге. Коллектив шо бинаны янгь охув йылгьа тамамламагьа токьташгьан.

СУРАТДА: кьазанышлы улан кьурувучу-кьурашдырывучу Анварбек АТЛЫГИШИЕВ ва азербайжанлы прораб Абдулхаликь МУСЛИМОВ.

О. ИСРАПИЛОВ чьгьаргьан сурат.

Профсоюз кьурумларда

Ишчи контроль иш гьере

Артадагы заманларда, савлай уьлкебизде йимик, бизин районда да загьаматчылары ашамлыкь ва промышлений меллар булан таьмин этюнде, оланы ишавлукь талапларын кюйюде айрада улуу четимликлер тувулуьганлыгьы белгиле. Аслу гьаада шону булан байлавлу болуп, СССР-ни Оьр Советини 18-нчи майда 1989-нчу йыл чыгарылгьан Указы булан профсоюзлары ишчи контролю гьакьдагы положение тасдыкь этилген. АЙтагьа-йим, ишчи контролёрлар кьулуькьлары этюде тармакьда законлары бузуьла-гьа, ашавчулары алдытывла-гьа, маллары, продукьталаны ашарьмагьа, шолар булан савдогерге, материал байлыьлары пуч, тас этилгеге, шолар да оьге социалист ес-лягьне стувукь кьол сугьу-лагда кьаршы ибуьша ер-юйюде гермекли роль ойна-гьа тарькьлар.

Ашамлыкьыны, ишавлукь кьулуькьлары кюйюю 105 предпритнеси бары да тармакьлары профсоюзларында болдурулгьан ишчи контролюну 41 комиссиясына бегетил-ди. Ишлерибиз шолар кьыс-тануулу аьенлигине де кьа-рамайлы, 1989-нчу йыл агропромышлений комплексни профсоюз кьурумларыны иш-чи контролёрларыны гючу булан 18 тергев оьтгерилди. Шону натижасында 6 ерде маллар ашарьылгьаны, 2 ерде чегив алатлар бузуькь ишлей-гени, 4 ерде алыьчулардан артыкь акьча алыьгьаны, 6 тоькен гийишан заманында ашамлыкьыны аян болду. Ишчи контролёрлары ва халкь депутатларыны юрт Советлерини даимлик комис-сияларыны членлерини та-лабына гьере сатыл-алыш тармакьны 4 кьулуькьчусу жа-вашта тартылды.

Амма не хайыр, районда-гьы тикелени, столовийле-ни, кафелени, ишавлукь та-лавланы кюйюде предприт-неси...

сынав, активлик якьдан акь-сайлар, тергев этивню ёлла-рын ва кьайдаларын олар осал билелер. Профсоюз кьу-румлары планларында алдз-нокь гьэ алгьа тутулгьан чаралар булан оланы чалы-шыву гьар гюлюкь ва асу-лу ишге бакьдырылмай.

Муна шону гьисапгьа алып, районну профсоюз комитети оьзюню бютюн гьара-катын ишчи контролёрлары сынаву, билимлерин толум-лашдырыгьа кьыйышывлу жанландырды. Ачыкь этип айтса, гетген йылы декабрь айында ишчи контролюну 6 члени ва бу йылы январь-да комиссиялары 6 члени Дагьолсовпрофну агьында-гьы курьалагьа охумагьа йи-берилди. Онда кьайры да, бираз алда биз ишчи кон-тролюну комиссияларыны пред-седателери булан семинар-генгеш оьтгердик. Шонда АПК-ны кьулуькьчуларыны профсоюзну райкомуну, халкь контроль комитетини, ишчи...

Шогьар да кьарамайлы, биз оьзюбюню ишбизде кеп сававдагьы кемчиликлеге ёл берилгенликни яхшы кюйде англайбыз. Префсоюзну рай-комуну кьурумчулукь гьара-катыны даражасын, ишчи контролюну таьсирин арды-рымгьа байлавлу болуп, ВЦСПС алгьа салгьан талап-лагьа жавап бермей. Шону гьэ алгьа тевтуп АПК-ны...

рыкь. О беш адамны кьыр-шай ва ишчи контролёрлары гьаракатын ёрукьлашдыра, тюкенчилиени, столовийлары, халкьны ишавлукь талапла-рын кюйюде предпритнеси-ни ёлбашчыларыны гьисар беривлерине тынглай. Мисал учун, бу йылы январь айы-да инспекция районну пот-ребкооперациясыны жамиятны сатыл-алыш кьулуькьларын кюйюню камиллашдырыгьа байлавлу чалышыву терге-ди. Шону гьасиллери КПСС-ни район комитетини бюросу-да ва пайшкьлени вакьте-рини жыйынына арагьа чы-лынып ойлашынды.

Натижада оьтген вакьтте-рини пачалыкьгьа гьайван ва кьуш эт сатып 26 про-центге, сют сатып 19 про-центге артгьан. Сатылагьан гьайванлары гьарисини орта-лаурлукь да 32 килогьа гьуьлайлашгьан Шону булан янаша бир-бир хозайстволар-да гьар сыйьран алынагьан сютю кьадады да яхшы-лашгьан.

Алдынылы савунчулары слёту

СЫНАВЛУЛАР СЫР ЧЕЧЕ

Артадагы гюнлерде Ма-гачкьалада оьтгерилген сют савунчу усталарыны респу-блика клубуну членлерини жыйыныны ортакьчылары «Гьайванчылыкь продукта-лар неге аз бола?» деген суалны айланасында лакьыр-лашды. Лакьырлашыву шо клубну советини председате-ли, Кьызлар районда «Алгьа» деген совхозну алдынылы са-вунчусу Раиса Матика гири-шив сёзю булан башлады.

— Бизин клубгьа «3 минг-чилер» деп айта, — деди ол. — Тек клубну членлерини арасында оьзлеге бегетилген сыйьраны гьарисинден йыл-да 4 минг кило, ондан да артыкьны сававгьанлар да бар. Гетген йыл шолар гьа-силлери булангьылары сана-ву 4-ге етише ади. Бу гезик буса дагьы да бирев кьошму-лгьан. Гьар сыйьран 3 минг килодан артыкь сют ала-гьанлары санаву буса онлар булан арта. Шо бизин бек кьувандыра. Клубну мурады да оьзлеге инанылгьан сы-йьрлардан кеп сют сававгьан-паны сынаву савлай рес-публикагьа йимакь, оланы гьасиллерин, шо гьасиллер-ден ругьланып чалышгьан-лары сыдраларын бирден-бир де артдырмакь. Натижалары-быз ташдырагьаны йимик, биз белгиленген муратгьа етишебиз.

Сонг ол, республиканы гьайванчылыкьыны гьаьлып гьезден гечирмек учун, Да-гьыстанны Пачалыкь агро-промуна председателини за-местители Б. Р. Кьасымовгьа сёз берди. Ону гьакькьтат-гьа асасландырылгьан мисал-ларьында белгиле болгьаны йимик, он экинчи бешйыл-лыкьыны оьтген дёрт йылыны ичинде республикада гьай-ванчылыкь тармакьны оьск-дюрюгьге 54 миллион манат харжлангьан. Ляп да аслусу — 18 минг гьайвангьа гьа-лиги артгьан талаплагьа жа-вап береген кюйде биналар кьурулгьан, отлавлукьлар камиллашдырилген. Алына-гьан продукьталаны сан яны учун да хыйлы чаралар гь-юрюген.

Натижада оьтген вакьтте-рини пачалыкьгьа гьайван ва кьуш эт сатып 26 про-центге, сют сатып 19 про-центге артгьан. Сатылагьан гьайванлары гьарисини орта-лаурлукь да 32 килогьа гьуьлайлашгьан Шону булан янаша бир-бир хозайстволар-да гьар сыйьран алынагьан сютю кьадады да яхшы-лашгьан.

Тек не хайыр, республика...

публиканы айры-айры рай-онларыны, хозайстволарыны гьайванчылары топлагьан сынав муна шону ташдыра.

Тюзю, оьзлеге берилген инамлыкьгьа лайыкьлы кол-хозлар, совхозлар, юрт хо-зайство предпритнесилер аз тюгюл. Сют савунчу устала-рыны республика клубуну членлерини санаву йылдан-йыл артып тербейгенлик де шону гертилей. Гьали шо клубну членлери уьчюнчюлей жыйылгьан.

Гетген йылы да, бу йыл-ны да арасында шо клубгьа 200 янгь член кьабул этил-ген. Шоланы 67-сине сют савунчу биринчи даражалы устасы деген, 76-сына экин-чи, 57-сине де уьчюнчю да-ражалы устасы деген атаар берилген. Шолар абурлу ат-гьа лайыкьлы болмагьа ти-йишлелер дагьы да бар.

Инг де агьамиятлысы — «3 мингчилени» клубу «4 мингчилени» клубуна айла-нып барагьапылыкь. Бугюн-лерде шо даздан оьтгенлени санаву республикада кеп тюгюл. Буса да тергевню тарта. Ачыкьлашдырып айт-гьанда, Хасавюрт районда «Октябрь 20 йыллыгьы» де-ген совхозну алдынылы са-вунчусу Минахан Шихмур-заева оьзюне бегетилген 14 сыйьрыны гьарисинден гетген йыл 4132 кило сют савгьан. Ону иш ёлдашы Умьяхан Хангьинева да гьар сыйь-рында 4097 кило сют алгьан.

Эсгерилген районда «Бо-тажурт» совхозну алдынылы савунчусу Мариям Кумачева да оьзю кьулуькьну кюйюде 17 сыйьрыны гьарисинден план булан белгиленген 2550 килону ерине гетген йыл 4110 кило сют савгьан. Сют савунчу усталарыны респу-блика клубуна бу совхоздан 17 савунчу членликге алын-гьанлыкь да хыйлы затны англата. Савлай райондан буса шо клубгьа членликге 46 савунчу кьабул этилген.

«4 мингчилени» гьакьым-да айтагьанда оьзюне тап-шурулгьан 36 сыйьрыны гьа-рисинден гьэ алгьа сугьу-ла-гьа 2500 килону орпуну 4191 кило сют савгьан Кьаьгент районда «Кьаьгент» совхозну савунчусу Фатима Алиева, 16 сыйьрыны гьарисинден 4003 кило сют алгьан Гуньиб рай-онда О. Чохскьийни атында-гьы колхозну савунчусу Ай-шат Давутова ёлдашлары да эсгермеге тийишан.

Тек не хайыр, республика...

Хунзах, Гьайдакь районлары бир-бир хозайстволарыны фер-маларындагьы гьал кимни де ичинбушдурамакь.

Лак районда савун гьай-ванлар 4 мингге ювукь тю-гюл ёкь. Савуну аалыгьы-на да кьарамайлы, шоларгьа да адамшавлу кьулуькь етиш-мей. Мунда гьар сыйьран гетген йыл савулгьан сют 1000-ге гьаран етише. Тюзю, гьар сыйьран йылда 6 юз килодан кьайры сют алмай-гьан хозайстволар да бар. Неге тюгюл, гьайванлагьа та-ман чакьы емлер, кьулуькь етишмей. Кьаравну осалы-гьындан сыйьрлар кьышдан гетерим болуп чыгьа.

Тарумов райондагьы гьал да шондан онча кьалышмай. Бир-бир фермаларында са-вулагьан сыйьрлар аркьа-ларына ерли шапырангьа ба-зып тура. Кьарагьанда, за-ман мунда 20-нчы йылланы даражасында токтатгьан деп эсинге геле. Хозайстволаны башчылары, специалистлери бары да айыпны ижарачыла-гьа салып кьутузма ске. Пайда бермейген ижара ким-ге тарыкь?

Чыгьып сёйлеген Хасавюрт районда «Октябрь 20 йыл-лыгьы» деген совхозну са-вунчусу Минахан Шихмур-заева, Кьызлар районда Да-гьыстан мелiorация-сынав станцияны савунчусу Эмьира Шамьилова, Сергокьла район-да «Сергокьала» совхозну са-вунчусу Патимат Магьамма-това, Кьызылюрт районда «Совет Армия» деген сов-хозну савунчусу Хадият Омарова, Гуньиб районда О. Чохскьийни атындагьы колхозну савунчусу Айшат Давутова, АПК-ны кьулуькь-чуларыны профсоюзну об-комуну председатели А. Кьап-ланов ва оьге ёлдашлар да республиканы гьайванчылыкь тармагьында топлангьан бай сынаву, айрокьда сют са-вуьда етишлаген уьстюькь-лени айынгьа, кьаршылаша-гьан кемчиликлени тайды-рыгьа байлавлу пикурларын айтды, жыйыныны ортакьчы-ларыны тергевню тартагьа та-клифлер берди.

Ахьрыда сыйьрлардан кеп сют савмакь учун гетген йыл республиканы хозайстволарыны, айры-айры савунчула-рыны арасында юрюген ирышны алдыныларына кьыйматлы савгьатлар тап-шуруду. «3 мингчилени» республика клубуна янгь членлер кьабул этилди. Жыйында КПСС-ни обко-...

Оьз мухбирибиз

А.-К. Залимханов

Кьаьгент райондан

билдире

Абурлу ишчи

Кьурбан Рамазанов «Кьаь-гент» деген ремонт-техника предпритнеси загьамат теге-генли хыйлы йылаар бола. Буссагьатгьы вакьтиде сле-сарь болуп ишлесе де, гьар абатда дегенлей гьажатлы бо-лагьан тюрю-тюрю чегин касбулары ол тындырыкьлы кюйде билмейгени ёкьдур деп ташдырмагьа ирай.

Предпритнесни коллективни он экинчи бешйыллыкьыны ахьрынчы йылыны оьтген вакьтисинде гьэ алгьа, тутул-гьан планлары бары да якь-дан артыкьлыкьы булан тол-тургьан. Кьолда этилген му-на шо бир кьадаь уьстюькь-люкьлерде кьайратлы гьзрака-ты булан адамлары арасында абур кьазанмагьа бакьргьан Кь. Рамазановну «да» аслам кьошуму бар.

Сынаву специалист про-изводства намусу кюйде ишлейгени йимик, предприт-несни, савлай Янгькьаьгент юртну жамият яшавуида да актив ортакьчылыкь аи-Халкь депутатларыны Кьаь-гент район Советини депу-тат этилип ол кеп неренлер сайлангьан. Кь. «Рамазанов иш ремонтчулагьа йасигьа беривню гьисаьда да таныла.

Гьаракаты

яхшы

Кьыш айларда районни Коопзаготпротмторгуну кьу-луькьчуларыны ишлери гюль-йимик онча кьыставуулу бол-майгьаны белгиле. Амма эс-герилген предпритнесни ди-ректоры Магьаммад Алиев де айтгьа-айлай, гуьрадан-гуьра борчлары намусу кюйде кюйюге белгенсе, ёлчан да этмек ишлер табуьмай кьы-лай.

Шону гьисапгьа алып, Коопзаготпротмторгуну коллек-тивни, бу йылы биринчи кварталыны тапшуруларын болжадан алда ишангьа чы-

районда да зағаматчылары ашамлык ва промышленый маллар булан тажик атында, оланы яшавдук талапларын кютюде айрада улуу четимликлер тувуаунганлыгы белгиле. Аслу галда шону булан байлаву болуп, СССР-ни Оыр Советини 18-нчи майда 1989-нчу йыл чыгарылган Указы булан профсоюзлары ишчи контролю гыакдагы положение тасдык этилген. Айтагыны, ишчи контролёрлар

предприятисе бары тармактаны профсоюзларында болдурулган ишчи контролю 41 комиссийна бегетилди. Ишлерибиз шолай кыстануу аенайгыне де кырамайлы, 1989-нчу йыл агропромышленный комплексни профсоюз кзурумларыны ишчи контролёрларыны гючу булан 18 тергев оытгерилди. Шону натижасында 6 ерде маллар ишырылганы, 2 ерде чегин алатлар бузганы ишлейтени, 4 ерде алычтарлар

рын на кыадаларын олар осал билелер. Профсоюз кзурумлары планларында алда-нок гёе алгга тутулган чаралар булан оланы чалышыму гыар гюнюк ва асуулу иште бакдырылмай.

Муна шону гысапта алып, районну профсоюз комитети озыюну бютюн гыаракатын ишчи контролёрлары сызавун, билкелерни толумлашдырылгга кыйышымуу жаадаларын. Ачык эти

айтса, гетген йылы декабрь айында ишчи контролюн 6 члени ва бу йылы январын да комиссиялары 6 члени Дагоблсовпрофну агындагы курслагга охумагга илберилди. Ондан кыайры да, бир аз алда биз ишчи контролюн комиссияларыны председателлери булан семинаргенеш оытгердик. Шонда АПК-ны кзулукчуларыны профсоюзну райкомуну, халкь контроль комитетини, прокуратураны вакиллери, райисполкомну ич ишлер бёлюнюн начальниги чыгып сыйдилер.

Ишчи контролюн чалышынун жаадаларында гетген йылы ахырларында яратылган ону район инспекциясы аслу роль ойнамагга та-

гыаракатын еруклашдыра, туюкчилени, столовойлачы, халкыны ишавдук талапларын кютюген предприятиселни ёлбашчыларыны гысап берилерине тынглай. Мисал учун, бу йылы январь айында инспекция районну потребкооперациясыны жамиятын сатып-алыш кзулукчуларын кютюню камиллашдыргга байлаву чалышыун тергеди. Шону гысиллери КПСС-ни район комитетини бюросунда ва пайышлени вакараларини жыйынында арагга салынып ойланынды.

Шогар да кырамайлы, биз озыюбюню ишибизде кёп санавдагы кемчиликке ёл берилгенликни яхшы кюйде англайбыз. Префсоюзну райкомуну кзурумчулук гыаракатыны даражасын, ишчи контролюн таъсирин артдырылгга байлаву болуп, ВЦСПС алгга салган талаплагга жавап бермей. Шону гёе алгга тутуп, АПК-ны кзулукчуларыны профсоюзну райкомуну тезликке яшавгга чыгармак учун мекенли чаралар белгилеген.

К. Н. АЙЫРОВА, АПК-ны кзулукчуларыны профсоюзну Кыягент райкомуну председатели.

лариндан белгиле болшаны йимик, он акинчи бешыллыкны оытген дёрт йылыны ичинде республикада гыайванчылык тармакыны осыдюрюрге 54 миллион манат харжланган. Лап да аслусу — 18 минг гыайвангга гыалиги артган талаплагга жаап береген кюйде биналар куруулган, отлавлулар камиллашдырилген. Алынаган продукталаны сан яны учун да кыйлы чаралар гёюген.

Натижада оытген вактитини ичинде пачалыккга гыайван ва кыуш ет сатыв 26 процентте, сют сатыв 19 процентте артган. Сатылаган гыайванланы гыарисини орта аавурлугу да 32 килогга кытолайлашчун Шону булан янаша бир-бир хозяйстволарда гыар сыйырдан алынаган сютюню кыадагы да яхшылашган.

Бу ерде шулай бир затны эсгерип кыоймагга тюше: янгы кзурулушлар да, тизне исандырыллар да, тармакыны гетермек учун харжланаган харжлар да бажарылуланы, гыаракатчылары кюлунда болмаса, адамшавлу пайда бермеген я бермежек. Рес-

17 сыйырыны гыарисинден план булан белгилеген 2550 килону ерине гетген йыл 4110 кило сют савган. Сют савууну усталарыны республика клубуна бу совхоздан 17 савунчу членликке алынганылык да кыйлы затны англата. Савлай райондан буса шо клубга членликке 46 савунчу кыабул этилген.

«4 мингчилени» гыакында айтатганда озыне тапшурулган 36 сыйырыны гыарисинден гёе алгга тутулган 2500 килону орнуна 4191 кило сют савган Кыягент районда «Кыягент» совхозну савунчусу Фатима Алиева, 16 сыйырыны гыарисинден 4003 кило сют алган Гуниб районда О. Чохскийни атындагы колхозну савунчусу Айшат Даутова ёлбашланы да эсгермеге тийишчи.

Тек не хайыр, республиканы бары да районларында, хозяйстволарында ишлейген савунчулар, гыайванчылар шолай чалышмай. Оланы кёплери сыйырлагга тийишли кзулукчаны менден гетсин, есине етмесин дегенлей кюте. Тарумов, Кызылжурт, Лак районланы колхозларыны, совхозларыны, Кызылар,

хоону савунчусу Халижат Омарона, Гуниб районда О. Чохскийни атындагы колхозну савунчусу Айшат Даутова, АПК-ны кзулукчуларыны профсоюзну обкомуну председатели А. Кыяланов ва озыге ёлбашлар да республиканы гыайванчылык тармагында топланган бай сыпавну, айроккда сют савууда етшилген устыюноклени яйыгга, кыаршалашган кемчиликлени тайдырылгга байлаву пикруларин айтат, жыйынны ортакчыларыны тергевин артарап таклифлер берди.

Ахырда сыйырлардан кёп сют савмак учун гетген йыл республиканы хозяйстволарыны, айры-айры савунчуларыны арасында кюлген кырыны алдыныларына кыйыматлы савгатлар тапшурулду. «3 мингчилени» республика клубуна янгы членлер кыабул этилди.

Жыйында КПСС-ни обкомуну секретары З. Ф. Пулатов, ДАССР-ни Министрлер Советини Председателини биринчи заместители М. И. Абдуабасиров, Дагоблсовпрофну председатели Н. И. Ханбаев ёлбашлар да ортакчылык етди.

Б. ГЫАЖИМУРАДОВ.

иш ремонтчулары ишчилер беринчи гысапта да таныш,

Кылы айларда район, Коопзотпротторгуну кзулукчуларыны ишлери гююк йимик онча кыстануууу болмагганы белгиле. Ачык етгерилген предприятиселни директору Магымнат Алиев де айтгандай, туврадан-тувра борчларын намуслу кюйде кютюме беленесе, кыачан да етме: ишлер табумай кыалай.

Шону гысапта алып, Коопзотпротторгуну коллективни, бу йылы биринчи кварталыны тапшуруларын болжалдан алда яшавгга чыгара туруп, бир кыадаз натижалагга етшиген. Улуу мююзлю гыайванланы, шолай да увакь малланы терилерин сатып алынуу планлары 111 — 120 процентке гёе толган. Сонг да 3700 манатны орнуна 4348 манатга гёе халмак сатып алынган. Башгга тюрлю ишлерде кюлда этилген устыюноклар де ямап тюрлю.

Б. ГЫАЖИМУРАДОВ.

Экономика реформа—заманнны талабы

Гиччи ферманы имканлыклары

Улкюке демократия генилешкендик, аянылык, болдурула гыанлык кёбюю ишлени юзюн ачды. Моллукну болдурууда буйрук-административ кыадалар пайда бермейгенин заман исбатлады. Гыалиден бир аз алда да этин, сютюню кёп болдурабыз деп, улуу гыайванчылык комплекслер кзурулгга айрыча тергев бериле эди. Амма чыгарылган харжлар да, «ура» тавушлар да гыасил бермеди.

Шолай «толкунлар» Хасавюрт районну да ягалап оытуп гетмеген. Тек мунда агыамиятлы масталаны чечивге ерли шартлагга кюрюлюенип, бар имканлыкларыны генил кюйде кюллап гыаракат етеген хозяйстволар да ёлугга.

Шолай хозяйстволаны арасында «Коммунизм» совхозну эсгерме бажарыла. Боташюртлулар, аслу галда, ошоллар осыдюрюв булан машгул. Памидордан, озыге ошоллардан хозяйствону зағаматчылары аслам туюмлер кыайтарма уйренген.

Буса да хозяйствону ёлбашчыларын, жамият кзурумларын, савлай коллективни бир зат кзуру рази етмей тура эди. Шо да — юрта да туруп,

совхозну, ерли школаны кзулукчулары гыайванлар сакылама онгайлыклары ёк саялы, акыкатыкыны артындан шагьаргга барагганыгы. Бармай да не етени, ерли совхозда ошоллардан кыайры озыге бир тюрлю гыайванчылык продукталар болдурулмай буса?

Бемчиликни алдын алмак учун гыалиден 6 йыл алда совхозда гиччирек ферма кзурма токташылган. Тюзю, башлангыч вакытте «янгылыккга» кыаршы чыггаганлар аз болмагган. Сайки, минадан ошоллар осыдюрюп турагган хозяйствода сыйырланы савма адам да табулмас, башыбызны авуртмасак кыутулмайбызмы? Оытген вакыттини есге ала туруп, совхозну партия кзурумуну секретары М. Канасев булай хабарлай:

— Улуу кызыны тою да, гиччи кызыны тою да бир бола деп бизин ата-бабаларыбыз негыак айтмаган. Башлангыч вакытте фермада зағамат текме рази болагган адамланы ат минип дегенлей кыдырма тюндю. Неге тюндю, он йыллар булан, тынч, кыйын деп кырамай, адамларыбыз ошол-

лар болдуруп турган. Бирден эки фермагга ишлеме ким сюе дегенде, шоссаят «мен» барам деп атылып чыккма сюегенлер болмажаккы биле адик.

— Масгаланы, кыйын буса да, озы гючлеригиз булан, яггадан кемексиз чечме болду гыузум?

— Озюкда, — деп жавапланды М. Канасев. — Хозяйствода гиччирек буса да гыайванчылык ферма болма тарыккыгыны англайганлар арагга чыккды...

Гыайванчылык — юрт хозяйствода лап да четим тармактардан бири болуп токтагганын боташюртлулар да яхшы биле. Амма тынчылыкка моллук да тувулунмайгганын, сурсат программа да чечилмейгенин олар сезмей тюндю. Гыали, арадан заман гетген сонг, совхозда гыайванчылык ферма болма тюшегенин бирев де инкар етмей.

— Сизин совхозну аслу тармагы — ошолчулук. Ферма ны аваралары экономиканы асуулулугун болдурууда авур юк саналаймы? — деп сорадык совхозну баш экономист А. Арсланхановагга.

— Тюзю, аслу тармагыбыз

ны гыайванчылык булан байларлугу ёк, — деди ол, — тек гыар хозяйствода, санаву кёп болмаса да, сыйырлар сакылама тюшегениликке бир де шеклик етмеймен. Гыар юрт да ишлар баву, школа, озыге идаралар бар. Оланы акыккык булан ерли хозяйство таъмин етмесе, ким етежек?

Биз озыю булан лакьыр етген А. Арсланханова яш спецалист. Амма ону ишлени юрютюню заманнны талапларына кыйышымуу этип кютме кыаст етегенилиги разиликни тувдура. Айтагынык, «имканлыклары да, шартлары да бола туруп, хозяйстволарында сыйырлар сакыламас учун юз тюрлю, минг тюрлю «еёееллер» табатган ёлбашчылар булан кыаршылашма бажарыла. Гертиси, артаггы вакытте гыар хозяйствода гиччирек ферма болма тюшегениликке ачык дан-ачык кыаршы чыггаганлар болмай. Буса да, бажарыла туруп, анараны башына азма сыймейгенлер ёк тюндю.

— Ферма сизин хозяйствогга не бере? — деп сорадык совхозну партия кзурумуну секретары М. Канасевге.

— Мен сорауу бир аз башгга кюйде салмаккы тийиш-

ли гёремен, — деди ол. — Демек, ферма совхозга тюндю, юртлулагга не пайда бере? Оырде экономистибиз Аида айттып гетгени йимик, яшлар бавунда, школада акыккык булан тувулунаган масгалалар толу кюйде чечилген деп айтма бажарыла. Биз гыали район кзурумлагга барып, фондлар тилей юрюмебиз. Пачалыккга токташдырылган кыададагы продукцияны тапшурган сонг, кыалгганын озы талапларыбызгга харжлай биз...

Совхозда ферма булан байлаву бир тюрлю документлер булан биз де таныш болдук. Демек, гетген йыл план булан гыы 70 тоннаны ерине пачалыккга 97,9 тонна сют сатылган. Сют болдурувну планы 100 тонна болган. Гыакыккга 111 тонна болдурулган. Гысаплар исбатлайгганы йимик, пландан артык болдурган продукцияны боташюртлулар озылер пайлагган. Дагы да бир санап. Ферманы кзулукчулары оытген йыл план булангы 46 минг 593 манатны орнуна 47 минг 913 манатны кыададагы продукция болдурган.

Буса да фермада бар бары

да имканлыклар толу кюйде пайдаландырыла деп айтма бажарылмай. Гыали фермада 100 улуу мююзлю гыайван бар. Олардан 43-ю сыйырлар. Гыайванчылары арасында Юсупованы яхшы абуру бар. Мадина кызы Жамия булан сыйырлапы савгаанда кыайры да, уланлары Ханпаша, Камилпаша, Абдулгалым фермадагы кзулукчаны кюте.

Юртаггы школаны битдирген сонг, фермагга аямыны кыарыны сыйырланы савуу да, бузавлагга кыарап да бола эдим. Арадан бир нече йыллар оытуп тура, тек танлагган касбууну алышдырма сыймеймен. Нечаккы кыйын буса да, алдында токтагган борчну намурум булан кютме кыаст етежекмен...

— Сизин агылюню членлери ферманы ижарагга алма сыймейми, о гыакка ойлалмагганымыз? — деп сорадык М. Юсуповагга.

— Билемсиз, — деди ол, — иште ертен кыара тандаггелип, геч болганда уйге кыайтабыз. Янгы кыайдаланы гыакында газетде яадыл эшитгенбиз, фермада арабызла лакьыр да етген адик. Амма ферманы спецалистлери шо кыайда сизге пайда бермежек деп кюркютуп кыойду. Ким биле хари, балики пайдасы ёкдур...

Бизин лакьырыбызда совхозну партия кзурумуну сек-

ретары да ортакчылык ете эди. Биз гыайванчылагга спецалистлерден ким шолай айтгганын билме сыйгенде, тюзевлю жаап алып болмадык. Кюйге кыарагганда, зоотехник Б. Магымтовгга, ветврач Ш. Агьматонгга янгы кыайда тарык тюндю? Янгылыккы кюлламай турмак рагьатдыр? Шолай эсгергеники себеби де бар. Ахшамгы савунда спецалистлерден бирев де ёктулугу тамаша тиймейми? Ондан кыайры да, савунчулар сютюню майлыгытын чыггарагган кюйге рази тюндю.

— Гетген йыл да, бу йылы башындан оытген эки айны ичинде де сют савууда планларымын толтура гелемен, — деди савунчу Роза Мисирова.

Бир кюлдан 20—25 сыйыры савма тынчымы? О гыакка да совхозну ёлбашчылары ойлалмайггангга ошай. Бизин алышдырма да адам табулмай. Гетген йыл бир ай отпускыгга чыккганда орнума 5 адам алышынды...

Боташюртлуланы фермада болдурагган, продукцияны савууу на сан яны артырма ишчи имканлыклар бар. Оланы тийишлени даражала кюлламак учун спецалистлени жаапалымыгганы артырма тарык.

Д. ЖАВАТХАНОВ, озы мухбирибиз.

Музыкагга гыасиретлер

Первомайское юрта ерли «Каспий» совхозну ёлбашчыларыны синтетиклиги булан музыка школаны филалы ачылган. Онда ишчилени, кзулукк агылюени 56 ишы фортепиано, баян, аккордеон сокымагга ва музыка грамотаны кюрюлерине уйренелер. Хас предметлени оыр квалификациясы булангыз дарс беривчулер А. Алибеков, М. Ильясов, шолай да иш спецалист А. Исмайлова юрютелер.

Арадан оытген кысыгга болжалны ичинде учителлер музыканы гыайран дюнысын сыймеге уйретгенилиги ахшылыгындан хылы-хылы пагымуу ишлар арагга чыккган. Айырып айтса, Азбикна Аммаеваны, Раисат Кырбанованы, Магымнат Алиомаровну, Мурат Ильясовну, Руслан Гымазатовну, Балмат Омаровны ва озыгелерин шолайлардан санамак ярай. Оланы кёплери школаны тамамлаган сонг оыр аз орта музыка охув, ошаклараз билмелерни толумлашдырмагга хылы етелер.

Гъайы этилмей

Гъали-гъалилерде Къызыл-жорт шагъардагы 4 номерли орта школаны учителлерини коллективини арасында учителини яшав-туруш гъалы нечклер, оланы гъайы этилмей деген ёрукда ачыкъ ла-кър болду. Шонда школаны бары да учителлери дегенлей ортакчылык этди. Шагъарларда яшайган учителлеге кеп зат таркыкъ? Озокда, биринчиде, — гъар гюн тарыкъ болагъан увакъ-тукер малланы тюкенде болмакълыгы.

Озлени кыйыны-тынчы гъакъында айта туруп, 4 номерли орта школаны учительницасы Х. Магъамматова булай деди:

— Аз-маз затлагъа да сав шагъарны айланып излеме тарыкъ бола. Мисал учун, шекер, май ва башгъа увакъ малланы талмагъа болмайсыз. Шону гъайын бизин школаны профсоюз кърүрүмү да этмей. Олай болган заманда, учителлени гъайын ким этме герек? Бир-бир шагъарларда учителлени кърүлукъларын кютетген тюкенлер де бар деп англагъанман. Бизин шагъарда буса гъалиге шолар тюкен ёкъ. Яшларыбызгъа тарыкъ болагъан опуракъ ва башгъа тюрлю затланы да савдогерчилени кърлуудан алмагъа борчул болабыз. Бъит малла-

гъа бакъгъан акъда да бизин учителлени ёнкютюп турмай. Мисал учун, 50 адамдан бирибизге тюгюл, талон тюшмей къала.

Гертлей де, Магъамматова айтаган тюз. Мисал учун, шагъардагы акъкъатыкъ маллар сатагъан тюкендеге сют сагъат 10-11-де гелтириле. Шо сют аз заманын ичинде таланып битип де къала. Учителлер буса шо заман аслу гъалда дарсда болалар. Сют алмакъ учун, иште бармай сав гюн тюкенни алдын сакъламагъа тюше.

Школаны директору Т. Акъайчикова тарыкъ малланы этишмейгенлигине герек булай таклиф эте:

— Озге кърүрүмларда Имик, учителлер учун шагъарда айрыча тюкен болмагъа герек. Этте, бишлакыгъа, унгъа ва башгъа ашамлыкъ маллагъа гъар айда учителлеге айрыча талонлар бериле буса яхшы болар ёди. Сонг да, шагъаргъа гелген кърят маллар ишчилеге Имик учителлеге де тенг пайлангъан кърюню этмеге герек. Дагъы эттесе, учителлер тарыкъ маллардан магърюм къала.

Шо масъаланы гъакъын да учителлени шагъар конференцияларында да, жыйынла-

рында да кеп керенлер айтылган. Бугюнге ерли шо масъалалар бириси де яшав-гъа чыгъарылмагъан. Сёз сёз кюйде къалып, этилеген иш герюнмей.

Бираз алдынларда Къызыл-жорт шагъар исполкома учителини уюм кърүрмакъ деген масъала арагъа чыкъган ёди. Шо уйдде иште башлап гелген иш учителлени ерлешдирмеге гёз алгъа тутулгъан ёди. Амма гъалиге ерли шо уй кърүрүмлагъа да башлап-магъан. Бугюн Къызылжорт шагъарда юзден де кеп учитель, турма ери ёкъгъа герек, квартир тутуп яшай. Заводланы ишчилери 2 — 3 йилни ичинде квартирлер ала буса, учителлер 10 йилланы узатгъында квартирге кърарамагъа борчул болалар.

Яш наслуну тарбиялауда ва охутууда мекенли устюн люклетге этишмек учун бугюнгю учитель гъар-бир янындан паракат болмагъа, тарыкъ маллар булан таъмин этилмеге герек. Гъар-бир затны ойлашып турагъан учитель юреги булан озюню ишине тюшюнюп ишлеп болар десе инанмагъа болмайман.

И. ГЪАЖИЕВ.

БИРИГИП ИШ ГЁРЕЙИК

Хасавюрт райондагы «Кърүрүш» совхозну коллективини алдында, РОВД-ни начальниги, милицияны подполковниги А. Араулунов, 1989-нчу йылда жамият низамны ва социалист законланы якълауда органлар этген ишини гъакъында доклад этди.

Загъматчыланы шо ёрукдагы юрюлген иш булан таъныш эте туруп, докладчы озюню сейлевюнде законланы къроруп сакълаву ва правовой низамны камил-лешдиривню масъаласын, районну партия кърүрүмү, даим тергевню тюбюнде сакълайгъанын эсгерди.

РОВД-ни иш герювюнде аяныкъты гентлешдиривге тергев бир къадар артгъан. Загъматчы коллективлени, жамият кърүрүмлар булан байлавлукъда иш герювюне айрыча агъамият берилген. Законланы бузулувуну алдын алыну ёруклашдырмакъ мурадта адамланы арасында профилактика ишлени юрювюню комплекс къайдалары кърюлланы.

Доклад санавлар ва гертти фактлар булан толумлашдырылды. Ачыкъ этип айтгъанда, паспорт режимни бузгъан ватандашлагъа къраршы 700 протокол язылгъан. Ичкиге амракъ 8 адам гентюллю кюйде аврувундан сав ёдирмек учун профилакторийлеге бакъдырылгъан. Гиччи жинаятчылыкъ ишлери саялы 138 адам жавапгъа тартылгъан.

Социалист законланы ва жамият низамны беклешдиривню гъакъында айта туруп, милицияны начальниги

герюлген чаралар, этилген иш булан разилешип къала десек дурус болмас. Жинаятчылыкъ ишлер кемимей. Шо да иште янгы ва асуулу къайдаланы ахтармагъа ва тангламагъа борчул ёте.

1988-нчи йыл булан тенг-лешдиргенде умуми жинаятчылыкъ 25,7, ахтарив ишлени къадары буса 37,3 процентге кеп болгъан. Ойгъен йылгъы 36 жинаятчылыкъ ишни устю ачылмагъан.

Ичкичиликни кърюсюнде адамланы савлугъуна, яшавуна къроркунчулу гъалар артып тербей. Эсиргенлер саяныгъан уйге 356 адам этишдирилген. Муцалавул, Эндирей, Кокрек, Темиравул юргланы ватандашларыны агъындан низам кеп бузула.

Жамият низамны къроруп сакълав—бютюн халкъны иши. Районну юртларында шону учун чакъда-чакъда правовой ангавланы гентлешдирмек мурадта, жыйынлар ойтгери мердешлене. Шо да оз натижаларын бермей кърюймай. Бир-бир юртларда, гертиден де, низам кърюлайлашгъан. Къазбек, Сивух, Чагъаротар, Хамавиюрт, Темиравул, Кърарланюрт, Покровский, Вотаюрт ва озгелеринде профилактика ишлени таъсири арта. Буса да, районну савлай алгъанда, кърүвунлу гъал сакълана. Яхсай, Кёстек, Бамматюрт, Османюрт, Вотаюрт юрт Советлерде жамият низамны бузагъанлагъа къраршы мекенли чаралар гермеге тюше.

Социалист байлыкъларын къроруп сакълауда идаралар-да, кърүрүмларда, колхозларда, совхозларда да кеп кемчилликге ёл бериле. Тала-вурчулар пачалыкъгъа 51168 манатны оьлчевюнде зарал гелтирген. Гъалиге ерли шону 46849 манаты тюгюл пачалыкъгъа кърарырмагъан. Дагъысын айтмагъанда, янгыз райпода 8 жинаятчылыкъ болгъан.

Промышленный ва юрт хозяйство маллар булан сандюгерчилик этив де гюн савын терсее. Артыкъ багъалагъа сатып, ватандашлары таллайгъаны саялы, ойтген йыл районда 22 адам жавапгъа тартылгъан. Савдюгерчилени сатыв-алыв базаланы, тюкенлени кърүлукълары булан тилбирчиликде иш герегенин алды гъали де алынмагъан. Шогъар да кърарамайты, савдюгерчиликни алдын алыну гъайын этмекни загъматчы коллективлер, жамият кърүрүмлар озлени борчу гисапла-майгъаны ачыкъ герюне.

Гъакъылбалыкъ болмагъан-ланы арасында къраршылашгъан жинаятчылыкъ ишлени алдын алынуу нечи улуу агъамияты барлыгъын докладчы айрыча эсгерди. Шо гъакъда айта туруп, ол партия, профсоюз, комсомол кърүрүмланы, учитель коллективлени, агъюню алдында токътагъан жаваплылыкъны ва талапылыкъны артдырмагъа тюшегенине де тынглавчуланы тергевню бакъдырды. Неге тюгюл, гъали районда оьрюм яшланы санаву 42 мингден де айлангъан. Демек, районну гъар экинчи ватандашы гъакъылбалыкъ болмагъан оьрюм яшлар. Ола-

ны къраравуз, озбашына кърорганлыгъындан да кеп четимликлер тувулуна. Милицияда учётгъа алынганларны санаву 116-гъа этишген, шоланы кёбюсю охувчу ишлар.

Янгыртш кърүрүмну чалташдырында илму-техника прогрессни имканлыкъларын толу пайдаландырмагъа айрыча ер берилгени белгиле. Елларда юрювню низамын бузмай, хатабалагъланы алдын алыуда ГАИ-ни кърүлукъларына да мекенли чаралар гермеге тюше. Неге тюгюл, ойтген йыл Еллардан юрювню низамын 7581 адам бузгъан. Автомашинлеге ичип мингени саялы, 53 адамны шагъатнамасы чыгъарылып алынган.

Елдам А. Араулунов озюню ёлугъувунда кемчилликлени гъакъында хабарлай туруп, Кърүрүш юрта да социалист законланы ва жамият низамны къроруп сакълаудагъы кърүвукъу гъалны кърюлайлашдырмакъ учун мекенли чаралар гермесе болмайгъаны гъакъда айтды. Неге тюгюл, ойтген йыл Кърүрүшдан да эсиргенлени салагъан уйге «ил алмагъа» 8 адам этишдирилген, етти жинаятчылыкъ иш болгъан, 10 адам закон булан жавапгъа тартылгъан. Шо буса ерли партия, комсомол кърүрүмланы, хозяйствону башын тутгъан ёлбашчылары теренден ойлашдырмай.

Умуми кюйде алгъанда, гъал кърүвунлу къала. Шону учун милицияны, начальниги тынглавчуланы актив кемек этме чакъырды.

Жыйынны ахырында А. Араулунов соравагъа жаваплар кърарды.

И. МУРАТОВ,
Кърүрүш юрт.

ГИННЕСНИ

КИТАБЫНДАН

Буссагъатгъы вакътиде Чилидеги Сан-Антонио шагъарда ашайган (1925-нчи йыл туугъан) Леонтина Альбина джюйда лап да кеп яшлы ана экени токъташдырылгъан. Ол 1981-нчи йыл 55-нчи яшны тапгъан. Леонтина Альбина беш керен уьчер яш (барысы да улангъанлар), ашайгъанлар 40 аш (24-ю улангъан 18-ю кърюшаш). Ону 11 яшы ер тербенгерде хатабалагъдан оьлген.

Дюньяда лап да улуу автомобиль предприятие Гюнбатыш Германияны Вольфсбургдагы «Фольксвагенерк» гисаплана. Онда 65 минг ишчи ва кърүлукълару загъмат теге ва гъар гюн 4000 автомобиль чыгъара

Капиталист дюньяда лап да кеп болат чыгъарылагъан ер Токюдагы «Ниппон Стел» компания. Шо компания 1986-нчи йыл 26,27 миллион тонна болат иритген.

1988-нчи йыл Кърюбла Кореяны «Хиундай» компаниясы дюньяда лап да кеп геме чыгъаргъан. Компанияда 1.225.882 тонна суз сыйма болагъан 43 геме кърүрүшгъан.

Инг де улуу администрация бинасы — США-дагы Пентагонда кърүрүлгъан. О США-ны оборона министрилги учун этилген. Беш кърюбатлы бинаны уьст къатлавуу оьлчевю 60,3 гектаргъа этише. Коридорлары узунлугу 27 километр бар. Онда 29 минг адам ишлей

Суддукъ ишлеге кърарлагъанда, лап да кеп акъча растрата этгени — 222 миллион швейцар франкгъа этишген болгъан. Жинаятчылыкъ 1974-нчу йыл Лутонада (Швейцария) «Лойд банк интернешинл» ёлдогъинде этилген.

Дюньяда этилеген ашланы лап да улуусу бишген тусе гисаплана. Ону бедунилер озлени тоьларына гъазирлей. Бир башлап бишген йымьрткълар булан балыкълар толтурула, балыкълар булан жижеклер, жижеклер булан савлай бишген кърю толтурула, кърюну да бишген тюени ичине сала.

ЮЗЕГЕН ТАХШАГЪАР

Австрияны тахшагъары дюнья шармын уьстюнде озю ерлешген еринден гъар йыл 35 метрге Ялыша ва бир йылны ичинде алдагъы ерине гелин токътай. Алдам берле де белгиле болгъан шо затны австриялы астрономлар гъалы юдузланы кёмеги булан тюше тюз этин оьлчел, мекенлешдирген Олар токъташдыргъаны Имик. Вена шагъар

ПРОИЗВОДСТВО БРИГАДАЛАРДА

Охувчу ишлардан кърүрүлгъан бригадаланы членлери ерли хозяйстволаргъа ем багъаны болдурууда яхшы кёмек эте. «Хамаматюрт» совхозгъа юртагъы аки де школада кърүрүлгъан производство бригадалар, ем чювюнюр оьсдюрюп, жамият гъайиванлагъа югъунчу емлер болдура. Эсгерилген коллективлеге базарыву педагоглар Руслан Адамов ва Рашидхан Ногъаев ёлбашчы

лыкъ эте.

Гетген йыл охувчулар 860 тонна ем чювюнюр болдуругъан. Шо да планда токъташдырылгъанындан эсе артыкъ. Эки де школада кърүрүлгъан производство бригадаларда 40-дан да артыкъ охувчу загъмат теге. Загъмат бригадаларда чыныкъгъан ашланы кеплери ерли хозяйствогъа ишлеме тюше. Шогъар герек совхозда тюнегюню охувчулардан кърүрүл-

гъан бригадаланы членлери санаву арта. Совхоз яшлагъа Т-40 маркалы трактор берген. Ишлени вакътисинде охувчулагъа тегин аш бериле, специалистлер олар булан дарслар да оьтгере.

[Каникулланы вакътисинде буса охувчулар кърүрүлү экскурсиялагъа бара. Харжланы совхоз телей. Бу йыл юрту охувчулары 24 гектарда кърюматлы оьсюмлюкге кърүлукълар этежек.

Спорт

Спорт

Дагъыстанны халкъларыны спартакиадасы

Дагъыстанны халкъларыны 31-нчи айлукъ Спартакиадасы, республика кърүрүлгъанлы 70 йыл тамаллагъанына багъышлана. Ону асуу мурады — спортну пропаганда этип булан физкультурагъа болмакъ чакъ кеп адамла ашамалы.

Спартакиаданы чемпионлары ва призерлары эсделик сакъатагъа, сыйлы дипломлагъа ес болажактар.

Боксдан Мариупольда оьтгерилген Бютюнсоюз ярышларда профсоюзланы спортсменлери ёлукъду. Виринчи па

90 килограм авурлукъларда, биринчилики алды.

Боксдан Мариупольда оьтгерилген Бютюнсоюз ярышларда профсоюзланы спортсменлери ёлукъду. Виринчи па

Спорт

Спорт

Дагъыстанны халкъларыны спартакиадасы

Дагъыстанны халкъларыны 31-нчи жылкы Спартакиадасы, республика кзурулганы 70 йыл таманланганына багышлана. Ону аслу мурады — спортну пропаганда этив булан физкультуратда болгъан чакъы кеп кыздар адамланы кзурулмакъ.

Ону программасында шагъар ва юрт спортсменлер учун, спорт оюнланы 12 жураасындан ярышлар ытгермеге гез алгъа тутулгъан.

Ярышлар башлап Магъачкъала, Дербент, Сергокъала, Кызлар, Гергебил зоналарда май айда, финалы буса октябрде Магъачкъалада ытгерилежек.

Биринчилики къазангъан командалар ДАССР-ни Министрлер Советини гечювчу кызыл байракълары, ысделлик кубоклар ва республика-

ны спорткомитетини вымпелери, дипломлары булан савгъатланажакъ.

Спартакиаданы чемпионлары ва призёрлары ысделлик савгъатлагъа, сыйлы дипломлагъа ес болажакълар.

Ригада столну уьстюнде ойнайгъан теннисден ытгерилген халкълара турнири тамамланды. Шонда ортакъчылыкъ этген 12 команданы арасындан Магъачкъаланы спортсменлери 3-нчу ерге ес болдулар.

Профсоюзланы спортсменлерини арасында Россияда биринчилик алмакъ учун тутушуп ябушувдан Орджоникидеде ытгерилген ярышларда, бизин якълы кочайлар да ортакъчылыкъ этди.

Финал ёлугъулагъа чыкъгъан А. Умаханов, Г. Магъаматов ва Н. Алхасов 68, 74,

90 килограм авурлукъларда, биринчилики алды.

Боксдан Мариупольда ытгерилген Бютюнсоюз ярышларда профсоюзланы спортсменлери ёлукъаду. Биринчи ва экинчи ерлени къазанмагъа бажаргъанлыгы учун А. Ариповгъа алтын ва А. Сулеймановгъа бронза жетонлар тапшурулгъан.

Кюллер булан гюч сынавдан «Москва-90» деген Бютюнсоюз турнир кужурлу ытдю. Авурлукъларына гере пайланып, ярышларда 100-ден де кюлай кочап ызгюненин гёрсетди. Шонда биринчилик ортакъчылыкъ этген дагъыстанлылар М. Ибрагимов ва Г. Агъматов экинчи ерге ес болдулар.

Кочапларыбыз бутюнлерде СССР-ни чемпионатына гъазирлик гере.

В. СОЛОВЬЕВ.

Дагъыстанны Художниклерини союзуна выставкалар ытгерилген залында сурат этивно тюрю-тюрю жанрларына багышлангъан выставка ачылгъан. Шо выставка Жамалны атындагы художественный училищеге отуз йыл битегенлиге багышлангъан. Училищени охувчуларыны кеп санавдагы чебер ишлерине выставкагъа голгенлер иштагы-

лыкъ булан къарай.

СУРАТЛАРДА: агъачны оюп этилген панно, къатыншини тагъымчанълары, училищени охувчу кызы А. САМАРСКАЯ ызю этген суратларыны янында.

Г. АБДУЛЛАЕВ чыгаргъан суратлар.

ТВ
ХАМИСГЮН 5 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА
6.30 120 минут. 8.35 «Тынглавуз быше». Мультфильм. 8.45 «Эсги модуль комедия». Чебер фильм. 10.15 Объект. 10.80 Халкъ яратычулугъу «Эсимжал» деген VIII Халкъара фестивалыны телевизионный программасы. Сетегелли телевидениени фольклор программасы. 11.25 Яшлар учун (инглис тилдеги дарс булан бирге). 11.25 Коллаж. (Реклама, Информация. Билдирив). 11.30 Заман. Янгылыкъланын телевизионный кзулугъу. 15.30 Янгылыкъланын телевизионный кзулугъу. 15.45 Уьстюлюкю 45 жыллыгына. «Рус ёлун. Дамы гъар гюню» деген до-

кументли фильм. 16.05 Мультфильмлер. 16.30 «Эфиопия бутюн». Кинопрограмма. 17.00 Халкъ депутатлыгыга кандидатлар булан ёлугъув. 17.35 «Иш. ни башлама тарыкъ». Берилиш. 18.10 «Дагъыстан» деген программа. 18.30 Заман. Янгылыкъланын телевизионный кзулугъу. 19.00 «...Ов алты йыл болгъуча ва ызде». 19.45 «Адам ва закон». Правовой гёрсетив канал. 21.00 Заман. Янгылыкъланын телевизионный кзулугъу. 21.30 Агъамияты баялыкъ. 21.40 «Мени Чайковскийям». В. Клибери булан ёлугъув. 22.15 «Камера» дюньягъа къарай. Берилиш политика гёзден гечиривчу Д. Вирюков юрте. 23.10 «Би. Инглер, бийалер, бийалер...» 23.45 Янгылыкъланын телевизионный кзулугъу.

II ПРОГРАММА
8.00 Эртенги гимнастика 8.15 Охутув программа. Илму-англатыв фильмлер: «Гъарсинчеклер, гъарсинчеклер, гъарсинчеклер...» (ЦНФ). «Шо — маймулар». (КНФ). 8.35, 9.35 Табиат. 4-нчу класс. 9.05 Испан тил. Охутуву биничи йилы. 10.05 Испан тил. Охутуву экинчи йилы. 10.35, 11.40 Биология. 8. нчи класс. Юрт хозайство гъайвалер. 11.00 «Бурда моден» таклиф эте. 12.05 «Экранни усталары». Кино-режиссёр А. Тарковскийни лшаву ва яратычулукъ кысматы гъакъында. 2-нчи берилиш. 13.10 Ритмикалы гимнастика. 13.40 «Энем. жая» деген документли телевизионный фильм. Вакушагар 14.10 Такрарлангъан телефильм. «Биринчи кзуванчлар». 2-нчи серия-

сы. 17.00 «Алтын шайба» деген клубну савгъатын алмакъ учун. 17.45 «Цивилизацияланы кысматлары». Философия лакъырлашыллар. 18.30 Заман. Янгылыкъланын телевизионный кзулугъу. 19.00 Футбол СССР-ни чемпионаты. 1-нчи юю. Киевден берилиш 11.45 Иллизион. «Гёкню уьстюнде гёк». (Италия). **ЖУМАГЮН, 6 АПРЕЛЬ**
I ПРОГРАММА
6.30 120 минут. 8.35 «Мультфильм. 8.45 «Алтын шайба» деген клубну савгъатын алмакъ учун. 9.30 «Адам ва закон». Правовой гёрсетив канал. 10.45 «...Он алты йыл болгъуча ва ызде». 11.30 «Яша, дюнья». Экология программа. 12.30 Заман. Янгылыкъланын телевизионный кзулугъу. 15.45 «Яшыл лампа». 16.15 Яшлар учунгъу фильм.

«Бузуку уьстюндеги жымчыкъ». М. Горькийни атындагы киностудия. 17.15 (Алму-Атадан берилиш. 17.45 Дагъыстанны тутушуп ябушувдан алдыны ерге ес болгъан халкъара ябушувларда уьстюн голген спортсменлер булан ёлугъув. 18.00 «Дагъыстан» деген информация-публицистика программа. 18.30 Заман. Янгылыкъланын телевизионный кзулугъу. 19.00 «Дагъыстан» деген информация - публицистика программаны давам этилгъу. 19.25 «Сирена». 19.40 В. И. Ленин тувгъанлы 120 йыл битегенлиге. Кеп сериялы телевизионный чебер фильм. 1-нчи фильм. «Атын тутуп тавуш берив». «Экран». 21.00 Заман. Янгылыкъланын телевизионный кзулугъу. 21.30 Коллаж. (Реклама. Информация.

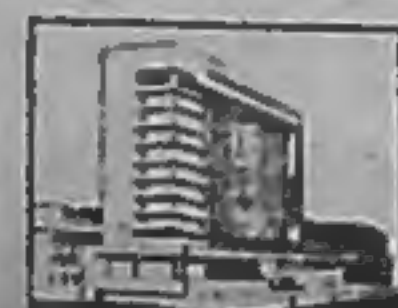
Билдирив). 21.35 Агъамияты баялыкъ. 21.40 «Шулай болгъан... болгъан...» 22.00 «Къарав». 23.45 Гюнню сеси.
II ПРОГРАММА
8.00 Эртенги гимнастика. 8.15 Осьмюлюккени гъакъында илму-англатыв фильм. (ЦНФ). 8.45, 9.45 Бизин айланадагы дюнья. 2-нчи класс. «Сени булан кзурадш болма сюемен». 9.05 Инглис тил. Охутуву биринчи йилы. 9.55 Илму-англатыв фильм. Узбекистанны илму-англатыв ва документли фильмлерини киностудиясы. 10.05 Инглис тил. Охутуву экинчи йилы. 10.35, 11.35 География. 8. нчы класс. 11.05 Телезю. Журнал. 12.05 Барбара Гужинская жыкты согъа (Польшаны телевидениеси). 12.45 Футбол. СССР-ни чемпионаты «Динамо»

(Киев) — «Динамо» (Москва). 13.30 «Бизин булан эт. бизин йимик эт. бизден яхшы эт». ГДР-ден берилиш. 14.30 Такрарлангъан телефильм. «Вашлагъы кзуванчлар». 3-нчу сериясы. 17.05 Зинаида Кирпено бизде къонакълыкъда. 17.45 СССР-ни халкъ артисткасы Е. Н. Гоголева рус ва совет авторланы шыгуларын ва прозасын охуй. 18.30 Заман. Янгылыкъланын телевизионный кзулугъу. 19.00 Информациялар. Билдиривлер. 19.30 А. Онегер. В. Шекспирни прелюдиясы. 19.40 «Тигрны бир задан да къоркъмайгъан баласы гъакъында». Мультфильм. 19.50 Реклама. билдиривлер. 20.00 «Гечегиз ахшы болсун, гичинавлар!» 20.15 Информация программа. 21.00 Крешкинде Л. Н. Толстойну анында

21.30 Бары да халкъ учунгъу спорт. 21.45 Центральный телевидениени фондларындан. «Барыгъызгъа да салам» деген телевизионный чебер фильм. 1-нчи ва 2-нчи сериялары. «Грузия фильм».
РАДИО
ХАМИСГЮН, 5 АПРЕЛЬ
7.15 «Танчолпан». 17.00 Янгы хабарлар. 17.20 ДАССР-ни Пачалыкъ архивни кзулукъчусу А. Гъажиевни сёйлесю. 17.35 — 18.00 Яшюрмлер учунгъу концерт.
ЖУМАГЮН, 6 АПРЕЛЬ
7.15 «Танчолпан». 17.00 Янгы хабарлар. 17.20 «Чачыв юрлюк: биринчи гектарлар». Къалгъан районда берилиш 17.35 — 18.00 Механизатор учунгъу концерт.

РЕДАКЦИЈАНЫ АДРЕСИ:

367007, Магъачкъала, Комсомол проспекти, 61.

ТЕЛЕФОН НОМЕРЛЕРИ: редакторну заместительни — 7-24-96, жаваплы секретаргъа ва партия ёлюгюне — 7-28-76, юрт хозайство ёлюгюне — 7-23-72, магъылар ва информация ёлюгюне — 7-28-85, культура ва промышленность ёлюгюне — 7-22-81, издательствогъа — 7-31-92, бухгалтериягъа — 7-30-94.

Газета отпечатана офсетным сюзом в типографии издательства Дагестанского обкома КПСС. (К. Ко морьский проспект, 61).